

UVODNIK / EDITORIAL

- dr. sc. Tin Matić, odvjetnik u Zagrebu, urednik *Odvjetnika* 2
Tin Matić Ph.d., Zagreb-based lawyer, editor of Odvjetnik journal

IZ HOK-A / FROM CBA

- V. Europski dan odvjetnika u HOK-u 4
CBA marks 5th European Lawyers Day
- Tradicionalno druženje s umirovljenim odvjetnicima 7
CBA throws a party for retired lawyers

ČLANCI I RASPRAVE / ARTICLES AND DISCUSSIONS

- Sanja Mišević: Arbitrarnost sudskih odluka kao ugroza vladavine prava u Hrvatskoj 8
Arbitrary court decisions a threat to rule of law in Croatia
- Berislav Matijević: Osiguratelj kao solidarni dužnik – materijalni procesni aspekti 16
Insurer as solidary debtor – substantive and procedural aspects
- Vladimir Vučković: Nedavanje povoda za tužbu i naknada troškova parničnog postupka 29
No case to answer and cost of proceedings

S ODVJETNIČKOG STOLA / FROM THE LAWYER'S DESK

- Dražen Matijević: Ne treba se držati zakona k'o pijan plata 34
The law shouldn't be followed blindly

RECENZIJE / REVIEWS

- Šime Pavlović: Komentar Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma 37
Commentary on the Prevention of Money Laundering and Terrorist Financing Act

ENGLESKI ZA ODVJETNIKE / ENGLISH FOR LAWYERS

- Torta pred Vrhovnim sudom 39
A cake before the Supreme Court

HRVATSKI ZA ODVJETNIKE / CROATIAN FOR LAWYERS

- Vrijeme u jeziku prava 41
Time and tenses in the language of law

PRISEGE / OATHS

- Prisege dane 10. listopada 2018. / *Oaths taken on 10 October 2018* 43
 Prisege dane 14. studenoga 2018. / *Oaths taken on 14 November 2018* 45

IN MEMORIAM / OBITUARY

- Šime Kovačević 47
 Ivica Radas 48

dr. sc. Tin Matić

urednik
"Odvjetnika"

Poštovane kolegice i kolege,

prvi broj „Odvjetnika“ izašao je 25. studenoga 1927. godine. Dakle, prošlo je više od 90 godina od tog dana. Devedesetu godišnjicu izlaska prvog „Odvjetnika“ nismo obilježili, jednako kao ni 80. obljetnicu. Nismo čak stavili niti slavljenički vjenčić na naslovnicu – do sada. „Odvjetnik“, kao časopis, slavja je uvijek prepuštao drugima, „Odvjetnik“ je uvijek izlazio i bilježio. Možda je ovo (nepoželjna) osobina upravo onih koji su ga stvarali. Slobodan sam podsjetiti:

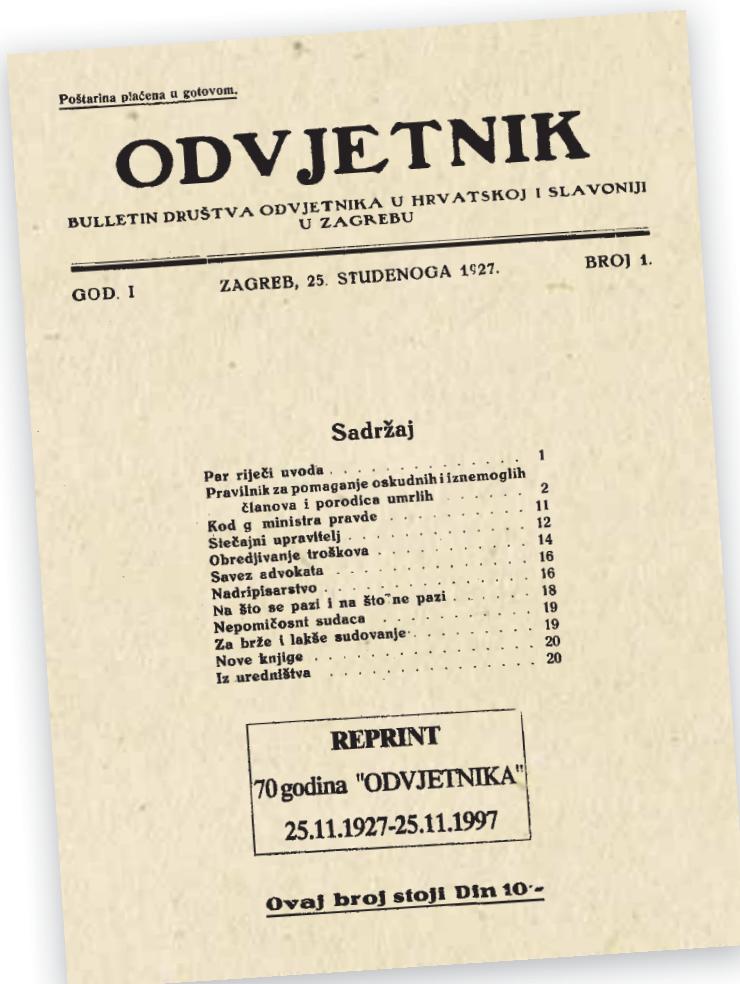
- prvi broj objavljen je 25. studenoga 1927. godine, a prvi urednik bio je dr. Ivo Politeo
- dr. Ivo Politeo bio je urednik od 1927. do 18. rujna 1941. godine.

„Odvjetnik“ nakon trobroja u rujnu 1941. nije izlazio sve do 1947. godine.

- od 1954. do kraja 1979. urednik je bio dr. Aleksandar Čupović
- od 1980. do kraja 1981. urednik je bio dr. Dragutin Sikirić
- od 1982. do kraja 1986. urednik je bio dr. Ivo Glowatzky
- od 1987. do sredine 1993. urednik je bio Ratko Žurić
- od sredine 1993. do kraja 1995. urednik je bio Matija Očić
- od 1. siječnja 1996. do danas urednik je dr. sc. Tin Matić.

Svim svojim prethodnicima želim čestitati na održanju časopisa, njegovom kontinuitetu, njihovom uloženom radu za koje samo oni koji su radili isti posao znaju koliki je. Ne čestitam nikome na kvaliteti ili dobro obavljenom poslu, jer to bi trebali drugi. Čestitam samo na održanju nečeg što nikada nije bilo komercijalno ili posredno probitačno, ali je uvijek stajalo simbolično uz instituciju koju je predstavljalo doma, ali i svugdje na svijetu, i to uvijek časno.

S obzirom na to da je ovaj broj iz studenog-prosinca 2018. godine, on je posljednji broj u 91. godini od izlaska prvog broja. Stoga, ovaj put bez pompe, primanja, novinara, akademija, posjeta političarima, na ovaj broj

stavljen je vjenčić uz broj 90. Ovaj broj trebao bi svim članovima Hrvatske odvjetničke komore dati osjećaj ponosa i trajnosti. Trajnosti veće od ljudskog profesionalnog vijeka većine obljetnica koje se slave uz velike svečanosti. A promocija „Odvjetnika“ jest promocija Hrvatske odvjetničke komore. To smo možda zaboravili.

I možda je pogrešno bilo samo izlaziti i biti skroman, jer tada se ostaje nezapažen pa i u okvirima vlastite institucije. No, sam sebe hvaliti i slaviti nekako se ne smatra priličnim. O tome su vjerojatno trebali odlučiti drugi, no, prioriteta i shvaćanja su očito bili drugačiji. Je li marginalizacija časopisa na djelu ili ne, treba prosuditi. Naime, sama in-

stitucija koju časopis na kraju predstavlja u očima velikog broja čitatelja, kao najstariji živući pravni časopis s najvećom nakladom u zemlji, trebala bi iznaći snage i vremena i za taj časopis. Ali ako i ne bude vremena, ništa strašno, on će ići dalje. Ipak je 100. godišnjica prava okrugla brojka i prilika koja se ne smije propustiti.

Do tada... vjerujem da će „Odvjetnik“ u nadolazećem razdoblju imati snage napraviti potreban iskorak prema modernom vremenu i suvremenim zahtjevima...

I na kraju, svim čitateljicama i čitateljima želim sretan Božić i uspješnu 2019. godinu.

ODVJETNIK 11-12/2018.

Glasilo-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 11 - 12 2018., god. 91.
Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 11 - 12 - 2018, annual file 91

Glavni i odgovorni urednik: Josip Šurjak, odvjetnik, Zagreb, Strossmayerov trg 7, tel:4828559, fax:4811989, jsurjak@ravlic-surjak.hr, **Urednik:** dr. sc. Tin Matić, odvjetnik, Zagreb, Vlaška 95, tel: 6170791, fax: 6170792, tin.matic@zg.t-com.hr, **Izvršna i grafička urednica:** Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165 218, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, **Uredništvo:** Leo Andreis, dr.sc. Atila Čokolić, Davor Bubalo, Maša Gluhinić, Igor Hrabar, Mario Janković, Mladen Klasić, Ingrid Mohorovičić-Gjanković, Matija Potočnjak, Robert Travaš - odvjetnici, Arno Vičić, odvjetnik u m., Mato Arlović, sudac Ustavnog suda RH, mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Mladen Žuvela, sudac Ustavnog suda u m., mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu **Lektor:** Zvonko Šeb, **Tisak:** Kerschhoffset d.o.o., Zagreb, **Grafička priprema:** P.L. Studio, Zagreb. **Fotografije:** Grgur Žučko, Ivan Bitunjac, Nataša Barac.

Uredništvo

Zagreb, Koturaška cesta 53/II
tel: 6165 207; fax: 6170 838
e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Prodaja oglasnog

prostora-marketing
1/1-6.800,00 kn,
1/1 (omot)-7.800,00 kn,
1/2-3.800,00 kn

Izdavač

Hrvatska odvjetnička komora, Zagreb
Koturaška cesta 53/II
tel: 6165-200; fax: 6170-686
www.hok-cba.hr

IBAN HR66 2360000-1101268409 **Godišnja pretplata za tuzemstvo** 200,00 kn, **za inozemstvo** 40 eura, **pojedinačni broj** za tuzemstvo 40,00 kn, za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila "Odvjetnik". Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

Prvi broj časopisa „Odvjetnik“ objavljen je 25. studenoga 1927. godine. Prvi urednik bio je dr. Ivo Politeo.

„Odvjetnik“ je i stvarni sljednik „Pravnika“ – glasila kluba odvjetnika u području odvjetničkog odbora u Osijeku koji je izlazio od 1913. do 1914. godine a urednik glasila je bio dr. Hugo Spitzer.

V. Europski dan odvjetnika - „Zašto su odvjetnici bitni: zaštita branitelja vladavine prava“

Piše:
Nataša Barac

izvršna urednica
„Odvjetnika“

Okruglim stolom na temu „Zašto su odvjetnici bitni: zaštita branitelja vladavine prava“ obilježen je 24. listopada 2018. godine u Hrvatskoj odvjetničkoj komori V. Europski dan odvjetnika.

„Ovime se želi ukazati na zabrinjavajući porast kaznenih djela počinjenih protiv odvjetnika te podržati inicijativu Vijeća Europe za donošenje europske Konvencije o odvjetničkoj profesiji kao učinkovitijeg pravnog instrumenta kojim bi se odvjetnicima zajamčila viša razina zaštite te omogućilo nesmetano obavljanje profesije“, istaknula je dr. sc. Laura Valković, predsjednica Odvjetničke akademije HOK-a, koja je bila moderator

Okruglog stola na kojem su izvjestitelji bili Juro Martinović, državni tajnik Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske, te dr. sc. Sandra Marković, odvjetnica u Zagrebu.

Sudionike i goste na početku je pozdravio predsjednik HOK-a Josip Šurjak.

„Budući da ove godine slavimo 150 godina slobodnog i nezavisnog odvjetništva, s obzirom na to da je 1868. za cijelo područje Austro-Ugarske uveden tzv. Odvjetnički red koji je omogućio da Komore slobodno i nezavisno od države upisuju u Imenike odvjetnika, pitanje je što se od tada pa do danas u odvjetništvu promijenilo i jesu li odvjetnici danas više podložni napadima nego davne

1868. godine. Odvjetništvo je od tada zasigurno napredovalo, ali u pogledu zaštite odvjetnika i odvjetničke profesije nije učinjeno mnogo. Zadatak svih nas i društva u cjelini jest: pojačati vladavinu prava radi uspostave pravne države, a što bez zaštite odvjetnika u obavljanju njihove profesije nije moguće“, rekao je predsjednik HOK-a.

Državni tajnik Juro Martinović, ujedno i izaslanik premijera Andreja Plenković na obilježavanju Europskog dana odvjetnika, istaknuo je važnost zaštite odvjetnike u neometanom odvijanju njihove profesije, jer su odvjetnici „branitelji vladavine prave, ali i branitelji ljudskih prava“.

Hrvatska je Ustavom i zakonima odredila da odvjetnici moraju biti neovisni u obavljanju svoga posla, nastavio je Juro Martinović dodajući da je „odvjetnik uistinu zadnja brana obrane ljudskih prava i zato je važno da od-

vjetništvo bude onakvo kako ga je definirao Ustav i Zakon o odvjetništvu“.

„U povijesti je bilo pokušaja ograničavanja odvjetničkih prava, a protiv takvih se pokušaja uvijek moramo boriti, ne zbog nas odvjetnika već zbog naše uloge branitelja prava“, istaknuo je.

Državni tajnik izrazio je zadovoljstvo što su europski odvjetnici inicirali usvajanje Konvencije o odvjetničkoj profesiji o kojoj bi Odbor ministara Vijeća Europe trebao odlučivati na početku 2019. godine.

„Imajući u vidu složene mehanizme donošenja odluka u okviru Vijeća Europe, za sada vam mogu reći samo da čelni ljudi Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske s odobravanjem gledaju na tu inicijativu“, rekao je. Hrvatska odvjetnička komora konstantno upozorava da su odvjetnici u obavljanju odvjetničke službe sve češće izloženi verbal-

nom ili fizičkom nasilju. Podaci ukazuju na to da je zadnjih godina u obavljanju odvjetničke službe osam odvjetnika ubijeno, dok je petnaest fizički napadnuto i teže ozlijeđeno, istaknula je u svom izlaganju dr. sc. Sandra Marković.

„S pozicije Ustavnog suda Republike Hrvatske odavno je prepoznata važnost odvjetništva kao i uloga odvjetnika kao bitnog činitelja pravne sigurnosti demokratske i pravne države“, istaknula je dodajući da uvijek moramo imati na umu da su u ciljeve odvjetništva ucrtana najvažnija pitanja ljudskih prava i vladavine prava, ali i važnost pravne zaštite samog odvjetnika, koji je često u svom radu izložen raznim pritiscima i prijetnjama.

„Hrvatska odvjetnička komora puno radi na zaštiti odvjetnika u društvu i ističe potrebu da se odvjetništvo bolje zaštiti“, kazala je dr. sc. Sandra Marković.

Drugi dopredsjednik CCBE-a Ranko Pelicarić podsjetio je da „Hrvatska spada u rijetku i malobrojnu skupinu zemalja u kojima je odvjetništvo ustavna kategorija, ali ne smijemo zaboraviti da naša pozicija na papiru izgleda dobro, no u praksi to nije uvijek tako“.

„U CCBE-u se bavimo problemima odvjet-

nika u raznim zemljama u kojima se događaju stvari koje mi teško možemo shvatiti i u kojima se odvjetnici nalaze u zatvoru samo zato što su zastupali svoje stranke i branili njihova prava“, upozorio je Ranko Pelicarić te dodao da se odvjetnici, odvjetničke komore i međunarodne odvjetničke organizacije moraju stalno boriti za prava svih odvjetnika da izvršavaju svoju zadaću. CCBE je prije pet godina inicirao obilježavanje Europskoga dana odvjetnika. Prve tri godine taj se dan obilježavao 10. prosinca, na Međunarodni dan ljudskih prava, a posljednje dvije godine obilježava se 25. listopada, na Europski dan pravosuđa. CCBE određuje glavnu temu, a odvjetničke komore zatim organiziraju razna događanja. Ove godine velik se broj zemalja uključio u obilježavanje Europskoga dana odvjetnika organiziranjem raznih konferencije, panela i drugih aktivnosti. Događanja su, osim u Hrvatskoj, organizirana i u Belgiji, Češkoj, Francuskoj, Irskoj, Poljskoj, Španjolskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. Hrvatska odvjetnička komora od početka sudjeluje u obilježavanju dana posvećenog odvjetništvu u Europi.

Fotografija: Ivan Bitunjac

Tradicionalno druženje s umirovljenim odvjetnicima

Tradicionalni domjenak za umirovljene odvjetnike održan je 7. studenoga 2018. godine u prostorijama Hrvatske odvjetničke komore, a umirovljenim odvjetnicima dobrodošlicu je zaželio predsjednik HOK-a Josip Šurjak.

„Želim vam dobrodošlicu u našu i vašu kuću, u Hrvatsku odvjetničku komoru, u kojoj ste uvijek dobrodošli“, rekao je, dodajući kako mu je drago da se lijepa tradicija druženja s umirovljenim odvjetnicima nastavlja.

Novi predsjednik HOK-a ukratko se predstavio umirovljenim odvjetnicima, te im zaželio puno zdravlja i sreće i poručio kako se nada da će se vidjeti i iduće godine.

Hrvatska odvjetnička komora već niz godina organizira jesensko druženje s umirovljenim odvjetnicima. Ove godine na domjenak su stigli umirovljeni odvjetnici iz Zagreba, Varaždina, Rijeke i nekih drugih mjesta. Hrvatska odvjetnička komora trenutačno ima više od 400 umirovljenih odvjetnika.

Na druženju su bili i dopredsjednici HOK-a Mladen Klasić i Maroje Matana, glavni tajnik HOK-a Davor Drugović, blagajnik HOK-a Mario Janković, predsjednica OZ-a Zagreb Maša Gluhinić te članovi Upravnog odbora i drugih tijela HOK-a Igor Hrabar i Ljiljana Jedvaj Peterlin.

Piše:

Nataša Barac

.....
izvršna urednica
"Odvjetnika"

Arbitrarnost sudskih odluka kao ugroza vladavine prava u Hrvatskoj – de lege lata, de lege ferenda

Piše:
Sanja Mišević

odvjetnica
u Osijeku

Vladavina prava krunsko je pravno načelo, koje podrazumijeva sustav vlasti utemeljen na poštovanju Ustava, zakona i drugih propisa, kako od građana, tako i od nositelja vlasti (osobito ovih potonjih)! U svojoj prirodi vrlo kompleksan institut vladavine prava, pravnike praktičare pravosuđa, ponajprije upućuje na pravo na pošteno suđenje. Arbitrarnost ili njezin izostanak u sudskim odlukama upravo može biti instrumentom za mjerenje pravne uređenosti, te demokratske uljuđenosti svake pojedine države. Vladavina prava kao jedan od najviših pravnih standarda upućuje na zabranu arbitrarnosti, pri čemu držim da je ključna obveza upravo sudova da zakonito i valjano obrazlože svaku svoju odluku. U tu svrhu, preporuka je da već prvostupanjski sudac, odluku kolju donosi formulira i obrazloži vodeći se uputama Europskoga suda za ljudska prava, sadržanima u bogatoj sudskoj praksi. Sudovanje na ovaj način jamči, uz ostalo, približavanje najvišim standardima europskog sudovanja.

1. Vladavina prava kao krunsko pravno načelo

Vladavina prava podrazumijeva sustav vlasti utemeljen na poštovanju ustava, zakona i drugih propisa, od građana, ali i nositelja vlasti. Prema definiciji Međunarodne komisije pravnik, vladavina prava nije samo formalna primjena pravnih instrumenata, nego također

vladavina pravde i zaštita svih članova društva od pretjerane moći onih koji vladaju. Vladavina prava podrazumijeva i hijerarhiju propisa, gdje ustavna vladavina podrazumijeva da je svaki nositelj vlasti ograničen ustavom i zakonom.

Ne možemo, dakle, govoriti o demokratskoj državi ako aspekt vladavine prava nije dosegnuo najviše standarde. Vladavina prava u praksi podrazumijeva demokratski proces donošenja propisa primjenom kojih dolazi do pravne sigurnosti. Građanima je osiguran pristup neovisnim sudovima koji će, bez arbitrarnog djelovanja primjenjivati propise, uz poštovanje najviših standarda ljudskih prava, uvažavaju načelo jednakosti svih pred zakonom. Pravo na pošteno suđenje inkorporirano je u članak 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. U Republici Hrvatskoj, člankom 3. Ustava Republike Hrvatske¹, vladavina prava svrstana je u ustavnu kategoriju.

2. Stanje vladavine prava u Republici Hrvatskoj

Temeljni zahtjevi vladavine prava su pravna sigurnost, pravna izvjesnost i pravna predvidljivost, kao i pravičnost suđenja, koje je pak

¹ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, br.56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14

povezano s načelom stvarne djelotvornosti individualne pravne zaštite.

Pojedine odluke sudova u Republici Hrvatskoj često odudaraju od ovih standarda, o čemu bi trebalo voditi računa prije nego veći broj predmeta završi na Ustavnome sudu, pa i na Europskome sudu za ljudska prava. U tom smislu, zadaća je Ustavnoga suda ispitati postojanje eventualnih povreda u postupcima koji su prethodili ustavnosudskom postupku, te na temelju toga ocijeniti jesu li ti postupci, promatrani kao jedinstvena cjelina, bili vođeni na način kojim bi se strankama u postupku osiguralo pravično suđenje.

Stajališta Ustavnoga suda u Republici Hrvatskoj, naročito u posljednje vrijeme, u mnogo-me su usuglašena sa stajalištima Europskoga suda za ljudska prava (ESLJP).

„... nije, naime, dovoljno da se kršenja prava na pristup sudu *a posteriori* sankcioniraju na razini Ustavnoga suda, već taj problem treba rješavati *a priori* na onoj razini na kojoj nastaje, što konkretno znači na razini sudstva...“²

Upravo na ovoj temi želim ukazati na evidentan napredak sudovanja, kako po pitanju obrazlaganja presuda, tako i po pitanju ujednačavanja sudske prakse od strane nižestupanijskih sudova. Naime, svjedokom sam činjenice da već drugostupanijski sudovi, ne čekajući intervencije Vrhovnog suda Republike Hrvatske, usuglašavaju praksu po identičnim pravnim pitanjima, pa i na području istog suda.³

S aspekta vladavine prava u Republici Hrvatskoj, a u svjetlu presude ESLJP-a u predmetu *Beaumartin v. Francuska*⁴, događaju se i izravni utjecaji izvršne vlasti na sudbenu!

Odredba o nezavisnosti i nepristranosti temelji se na načelu diobe vlasti te se ni zakonodavna ni izvršna vlast ne smiju miješati u djelovanje sudova. U predmetu *Beaumartin protiv Fran-*

cuske, ESLJP je utvrdio: „Samo tijelo koje ima punu jurisdikciju i zadovoljava mnogobrojne zahtjeve, između kojih je i zahtjev nezavisnosti od izvršne vlasti, a i nezavisnost od stranaka u postupku, može se nazvati sudom u smislu čl. 6.“

Iz različite prakse Ustavnoga suda proizlaze standardi koje sudovi naše zemlje, donoseći odluke i obrazlažući ih, moraju doseći. Tako se nameće obveza Republike Hrvatske da stvori stabilan pravni okvir, tj. obveza da propisi moraju biti jasni, a primjena prava prihvatljiva i izvjesna.

„... O tome da zahtjevi pravne sigurnosti i vladavine prava iz članka 3. Ustava traže da pravna norma bude dostupna adresatima i za njih predvidljiva, tj. takva da oni mogu stvarno i konkretno znati svoja prava i obaveze kako bi se prema njima mogli ponašati. To je stajalište izrazio u osloncu na stajalište Europskoga suda, prvi put formulirano u predmetu *Sunday Times (No.1) protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (presuda, 26. travnja 1979., zahtjev br. 6538/74, § 49.), u kojem je navedeno:

„... Europski sud (je) odredio da zbog načela pravne izvjesnosti moraju biti zadovoljena dva zahtjeva koja proizlaze iz izraza ‘propisan zakonom’. Prvo, zakon mora biti svima dostupan na odgovarajući način: građaninu mora biti omogućeno saznanje o tome što je pravno pravilo koje će se u danim okolnostima primijeniti na dotični slučaj. Drugo, norma se ne može smatrati ‘zakonom’ sve dok nije formulirana dovoljno precizno da građaninu omogući da prema njoj uskladi svoje ponašanje: njemu se mora omogućiti – po potrebi, uz odgovarajući savjet – da predvidi, do stupnja koji je razuman u danim okolnostima, posljedice koje njegovo ponašanje može uzrokovati...“⁵

Ustavni sud podsjeća da zahtjev za određenost i preciznošću pravne norme nije samo semantički zahtjev koji traži da se odnos između njezina adresanta i adresata odvija uz što manje komunikacijske neodređenosti. Ti su zahtjevi temeljna mjerila za normativnu regulaciju svih slučajeva u kojima odgovor na pitanje

2 Jelušić, M., Šarin, D., Vladavina prava i uloga Ustavnoga suda Republike Hrvatske u izvršavanju upravnih i upravnosudskih odluka, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 52, 1/2015., str. 175.-201.

3 Županijski sud Split, GžR-5718/16 od 30 svibnja 2017. god. i Županijski sud Split, GžR-1170/2016 od 18. siječnja 2018. godine, objavljene na e-oglasnoj ploči suda

4 Predmet *Beaumartin v. France*, Europski sud za ljudska prava, br. 15287/98 od 25. listopada 1994. godine

5 Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-1/2009, od 3. studenoga 2010. godine, www.usud.hr

iznalaženja i tumačenja mjerodavnog prava ne bi bio jednoznačan.

„... Ustavni sud napominje da se zahtjevi za određenošću i preciznošću pravne norme moraju smatrati sastavnim dijelom načela vladavine prava na području svih grana prava jer bi njihovo zanemarivanje ugrozilo druge sastavnice načela pravne sigurnosti kao dijela načela vladavine prava, osobito zahtjeve za jedinstvenom primjenom prava te poštovanjem učinaka pravomoćnih presuda i drugih odluka tijela državne i javne vlasti...“⁶

Pravo na pravično suđenje i vladavinu prava posebno je apostrofirano u sljedećoj odluci:

„... Ustavni sud na kraju podsjeća da se pravo na pravično suđenje mora tumačiti u svjetlu vladavine prava kao najviše vrednote hrvatskog ustavnog poretka. S vladavinom prava usko je povezano načelo pravne sigurnosti koje je presudno za izgradnju povjerenja u sudski sustav. S druge strane, s pravičnošću suđenja, u smislu članka 29. stavka 1. Ustava, usko je povezano načelo djelotvornosti individualne pravne zaštite...“⁷

Povreda prava na pravično suđenje pred redovitim sudovima kad obrazloženje sudskih odluka ne sadržava relevantne razloge za odluku, pojašnjena u sljedećoj odluci:

„... Ustavno i konvencijsko pravo na pravično suđenje jamči zaštitu od arbitrarnosti u odlučivanju sudova i drugih državnih tijela. Obrazloženja sudskih odluka odnosno odluka drugih nadležnih tijela koja ne sadrže relevantne i dostatne razloge za ocjenu kakva je odlukom dana, upućuju na zaključak o arbitrarnosti...“⁸

Posebno značajna za pravnu praksu je odluka Ustavnoga suda, koja se poziva na argument zdravog razuma:

„... Ustavni sud ističe da se objektivni pravni poredak u društvu utemeljenom na vladavini prava ne može graditi ni zaštita ustavnih prava pojedinaca zasnivati na razlozima koji ne počivaju na argumentu 'zdravog razuma'. Stoga sva-

ko tumačenje mjerodavnog prava mora imati uporište u zdravom razumu i pravnoj logici, jer bi u protivnom moglo imati apsurdne učinke u odnosu na ostvarivanje i zaštitu pojedinačnih prava. Takav način tumačenja i primjene mjerodavnog prava posljedično se ne može drukčije nazvati nego arbitrarnim...“⁹

Selektivno tumačenje pravne norme također upućuje na arbitrarnost:

„... Stječe se dojam da su Državna komisija i Visoki upravni sud članak 72. st. 2. ZUP-a selektivno tumačili te potpuno zanemarili veznik 'ili' i drugi dio odredbe... Pri tome za svoj pristup nisu dali nikakvo obrazloženje pa su ostali nejasni razlozi zbog kojih smatraju... Ustavnom sudu ne preostaje ništa drugo nego utvrditi da je navedeno selektivno tumačenje mjerodavne zakonske odredbe, polazeći od jasnog sadržaja stavka 2. članka 72. ZUP-a, neprihvatljivo. Ono upućuje na arbitrarnost u tumačenju i primjeni mjerodavnog prava...“¹⁰

3. Primjeri kršenja načela vladavine prava u zemljama Europske unije i Hrvatske s aspekta presuda Europskoga suda za ljudska prava – arbitrarnost

Ovo je možda dobro mjesto da se osvrnem na institut „četvrte instance“.

U skladu s tim načelom, Europski se sud za ljudska prava u pravilu ne upušta u ocjenu je li nacionalni sud na pravilan način primijenio nacionalne propise, i jesu li pravna i faktična pitanja riješena u skladu s tim propisima. Ovo načelo nije apsolutno, Sud će ga prekoračiti kada se u postupku pojavi očigledno arbitrarno ili nerazumno postupanje. Zbog toga je bitno zaključiti da pitanje pravičnosti nije jednako pitanju je li odluka nacionalnog suda „ispravna“.

U ovom kontekstu držim bitnim osvrnuti se i na načelo „jednakosti oružja“, što podrazumijeva da svakoj stranci u postupku treba dati mogućnost da se očituje, te da nijedna strana ne bude dovedena u podređen položaj.

6 Ustavni sud Republike Hrvatske, U-I-4039/2009 od 18. srpnja 2014. godine, www.usud.hr

7 Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-1942/2010 i U-III-1943/2010, od 8. srpnja 2013. godine, www.usud.hr

8 Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-609/2014 od 30. ožujka 2016. godine, www.usud.hr

9 Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-5184/2013 od 8. prosinca 2016. godine, www.usud.hr

10 Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-4459/2012 od 21. travnja 2016. godine, www.usud.hr

U kontekstu tog načela želim istaknuti situacije s kojima sam se često susretala tijekom odvjetničke prakse, zastupajući radnike velikih ustanova. Nerijetko se događalo da sudovi tužitelju-radniku ne priznaju troškove predprocesnog vještačenja, unatoč činjenici da je tužitelj bio fizička osoba koja ne raspolaže financijskim znanjima, a tuženik pravna osoba s odjelom za financijske poslove i 20-tak zaposlenih samo na poslovima financija. Tužitelj je morao angažirati financijskog vještaka da bi uopće mogao postaviti odrediv tužbeni zahtjev, te je isti trošak, po uspjehu tužitelja u parničnom postupku, trebao biti dosuđen kao predprocesni trošak.¹¹

3.1. Obrazložena presuda u praksi ESLJP-a

Presude ESLJP-a su odluke iz kojih pravosuđe država članica Europske unije (ali i onih koje će to tek postati) zasigurno mogu puno učiti. Zato ću u ovom radu najprije analizirati pojedine odluke ESLJP-a koje se tiču arbitarnosti, a onda se osvrnuti i na odluke ESLJP-a koje se tiču odluka hrvatskih sudova, ali i na odluke koje bi tek mogle postati predmetom preispitivanja ESLJP-a. Pravo na obrazloženu sudsku odluku služi očuvanju povjerenja javnosti u objektivan i transparentan pravosudni sustav. Tamo gdje takvo povjerenje nije još ni izgrađeno (a ako se osvrnemo na rezultate istraživanja u Hrvatskoj s početka ovog rada, bit će jasno da Hrvatska ulazi u tu kategoriju), sudovi imaju dodatnu odgovornost i obvezu! Upravo je pravo na obrazloženu presudu jamac zaštite pojedinca od proizvoljnog (arbitrarnog) pre-suđivanja.

ESLJP smatra da ispravna djelatnost u smislu prava na obrazloženu odluku podrazumijeva da u odluci nacionalnog tribunala moraju na adekvatan način biti izloženi razlozi na kojima je odluka zasnovana.¹²

Dobro obrazloženo podrazumijeva:

1. Odluka mora jasno pokazati strankama da su saslušane i upravo obrazloženje ukazuje na to jesu li stranke imale pravično suđenje
2. Dobro obrazložena odluka omogućava žalbu protiv odluke/odluka koja ne sadrži valjano izložene razloge, ne daje strankama mogućnost da je valjano ospore
3. Kao što strankama omogućava ulaganje pravnog lijeka, obrazložena odluka omogućava i revizijskom tijelu provođenje postupka kontrole
4. Samo obrazložena odluka omogućava javnosti razmatranje djelovanja i odlučivanja sudova i javnih vlasti.¹³

Revizijski nacionalni sudovi mogu u potpunosti podržati razloge navedene u nižestupanj-skim odlukama, odnosno, mogu primijeniti određenu pravnu odredbu kako bi odbili pravni lijek kojim se ističu pravni nedostaci koji nemaju nikakvu šansu da uspiju u žalbenom postupku.

Međutim, ESLJP je u pojedinim odlukama odstupio od načelnog stava da revizijski sud može odbiti žalbu tako da bezrezervno podrži razloge navedene u odlukama nižih sudova. Ta se iznimka događa u slučaju kada je niži sud odluku zasnovao na proturječnoj i nezakonitoj argumentaciji. Tada se revizijski sud mora izjasniti o tim neodgovarajućim, proturječnim i nekonzistentnim razlozima, neovisno o tomu potvrđuje li odluku ili ju ukida.¹⁴

Dakle, kad god je prigovor stranke da je argumentacija nižestupanj-skih sudova neodgovarajuća, nekoherentna ili proturječna, revizijski sud obavezan je ispraviti manjkavosti argumentacije nižestupanj-skih sudova. Valja imati na umu da pojedina nacionalna zakonodavstva, kad je u pitanju obveza obrazlaganje sudskih odluka, propisuju i strože obveze od onih koje nameće ESLJP.

Tako Ustav Španjolske precizira: „Presude sadrže iskaze o razlozima na kojima su zasnovane i bit će javno izrečene.“

11 Vidi Mišević, S., Predprocesni parnični trošak, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Organizator, Zagreb, 2015. godine, str. 683.-690.

12 Predmet *Suominen v. Finland*, Europski sud za ljudska prava, br. 37801/97, stavak 36., 1., presuda od srpnja 2003. godine

13 Pravo na obrazloženu presudu, praksa ESLJP, B. Spaić i G. Dajović, Podgorica 2016., str. 28.-49.

14 Predmet *Hirvisaari v. Finland*, Europski sud za ljudska prava, br. 49684/99, ECHR, presuda od 27. rujna 2001. godine

Bitno je istaknuti da valjano obrazložena odluka sudova ne bi smjela imati neodređene pravne pojmove, jer oni, ako nisu na odgovarajući način razrađeni u odluci, normativnim aktima ili u sudskoj praksi, imaju ograničeno djelovanje, te odluka ne bi smjela biti u potpunosti zasnovana na njima.

Kao što je već upozoreno, zadatak ESLJP-a nije interpretacija nacionalnog zakonodavstva, osim u slučaju „očigledne arbitrarnosti“. Tako je ESLJP više puta upozorio na obvezu nacionalnih sudova da samom odlukom učine jasnim da su sva suštinska pitanja razmotrena.¹⁵ ESLJP znatnu ulogu pripisuje sudskoj praksi na nacionalnom nivou, u kontekstu čl. 6. st. 1. Konvencije, iz čega onda proizlaze i određene obveze državnih tijela. Iz raznih presuda ESLJP-a proizlazi sljedeće:

- državne vlasti, uključujući tu i tribunale, moraju primjenjivati domaće zakonodavstvo na predvidiv i ustaljen način
- u sudskoj praksi na nacionalnom nivou ne smiju postojati duboke i dugotrajne razlike u presuđivanju sličnih slučajeva
- primjena pravnih normi mora biti ujednačena, te moraju egzistirati mehanizmi za rješavanje eventualne neujednačenosti
- praksa najviših sudova u zemlji mora biti konzistentna u najvećoj mogućoj mjeri, uz maksimalno poštivanje principa pravne sigurnosti (presuđivanje u skladu s prethodnim odlukama najviših sudova u slučajevima koji su vrlo slični).

3.2. Obrazložene presude u praksi ESLJP-a protiv Republike Hrvatske

Veliku udio postupaka pokrenutih pred ESLJP-om protiv Republike Hrvatske odnosi se na povredu prava na pošteno suđenje. Pravo na pošteno suđenje iz čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava upravo je kroz rad Europskog suda za ljudska prava razvijeno i do kraja definirano.

Tako je ESLJP donosio presude protiv Republike Hrvatske radi povrede načela „jednakosti oružja“, pa je tako sudio:

¹⁵ Predmet *Boldea v. Romania*, Europski sud za ljudska prava, br. 19997/02 od 15. veljače 2007. godine

„... Sud je utvrdio da je Općinski sud u Opatiji stoga, s jedne strane, odbio saslušati ijednog od šest svjedoka koje je predložila podnositeljica dok je, s druge strane, saslušao još četiri svjedoka koje su predložili tuženi, iako je, po vlastitom navodu, činjenično stanje do tad već bilo utvrđeno...“ S tim u vezi, Sud je utvrdio kako, iako nije njegov zadatak preispitivati diskrecijsku ocjenu suda o tome koje će se dokazi izvesti, u ovom slučaju odbijanje dokaznih prijedloga podnositeljice nije bilo u skladu s jednakošću oružja, kao jednom od zahtjeva koncepta pravičnog suđenja (vidi *Eskbatani v. Sweden*, presuda od 26. svibnja 1988., Serija A br. 134, st. 14, t. 30), te kako posebnu važnost valja posvetiti povećanju senzibiliteta javnosti na poštenu distribuciju pravde (vidi *Borgers v. Belgium*, presuda od 30. listopada 1991., Serija A br. 214-B, st. 31, t. 24). Imajući na umu navedena razmatranja, Sud je utvrdio kako podnositeljica u ovom slučaju nije imala pravično suđenje utoliko što je sud odbio saslušati ijednog od šest svjedoka koje je podnositeljica predložila na način koji je proturječan argumentima kojima je taj isti sud ipak dopustio saslušanje dodatna četiri svjedoka tuženih. Stoga je došlo do povrede članka 6. ESLJP također je utvrđivao kako su presudama hrvatskih sudova povrijeđena načela pravne sigurnosti, upozoravajući na nedosljednost u odlučivanju:

U svjetlu navedenog, Sud smatra da postojanje dviju proturječnih odluka Vrhovnoga suda Republike Hrvatske u istom predmetu nije u skladu s načelom pravne sigurnosti. Uloga višega suda je upravo rješavati proturječnosti u sudskoj praksi, izbjegavati nedosljednosti i osigurati jedinstvenu primjenu zakona. Zbog toga je, donošenjem novog rješenja o istome pitanju u istome postupku, suprotnog od prethodnog rješenja, bez ikakvog upućivanja na prethodno rješenje ili davanja obrazloženja za drukčije shvaćanje, Vrhovni sud Republike Hrvatske u ovome predmetu sâm postao izvor nesigurnosti.

Upravo po pitanju nedosljednosti u odlučivanju, ali i pravu na pristup sudu, ESLJP je i ovih dana, 15. ožujka 2018. godine, donio odluku

protiv Republike Hrvatske, u kojoj je ustvrdio: "... Niži sudovi ni Vrhovni sud RH nisu na taj način iznijeli niti jednu tvrdnju koja bi mogla opravdati zašto su odstupili od zaključaka donesenih u predmetima koji su identični podnositeljevom. Navedene su činjenice dovoljne da Sud dođe do zaključka da način na koji su domaći sudovi primijenili mjerodavno domaće pravo nije bio predvidiv za podnositelja zahtjeva koji je razumno očekivao da će se odlučivati o osnovanosti tužbenog zahtjeva. Takvo stanje stvari, koje je u suprotnosti s dobro ustaljenom sudskom praksom najvišeg suda u državi, povrijedilo je načelo pravne sigurnosti i dovelo do uskraćivanja pravde, što je umanjilo samu bit podnositeljevog prava na pristup sudu, a koje je zajamčeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije..."¹⁶

ESLJP odlučivao je i o povredi načela prava na pošteno suđenje općenito. Tako je suđeno:

„... Sud u ovom predmetu primjećuje da su na završnom ročištu pred Općinskim sudom u Zagrebu 12. lipnja 2007., na kojem su tražile naknadu troškova postupka, podnositeljice zahtjeva podnijele pisani specificirani zahtjev za naknadu troškova u iznosu od 14.786,40 HRK...“ Dakle, one su ispunile zahtjeve mjerodavnog domaćeg prava, odnosno da svaki zahtjev za naknadu troškova postupka mora biti specificiran i dostavljen najkasnije na kraju završnog ročišta prije donošenja odluke o troškovima (vidi stavak 22. ove presude i članak 164. Zakona o parničnom postupku).

47. Nakon što je njihov zahtjev za naknadu troškova postupka odbijen od strane Općinskog suda u Zagrebu s obrazloženjem da su samo djelomično bile uspješne u postupku, podnositeljice zahtjeva osporile su tu odluku pred Županijskim sudom u Zagrebu tvrdeći da je prvostupanjski sud napravio pogreške u procjeni njihovog prava na naknadu troškova postupka (vidi stavke 10. i 12. ove presude).

48. Budući da je Županijski sud u Zagrebu prihvatio tvrdnje podnositeljica zahtjeva da je

Revizijski nacionalni sudovi mogu u potpunosti podržati razloge navedene u nižestupanjskim odlukama, odnosno, mogu primijeniti određenu pravnu odredbu kako bi odbili pravni lijek kojim se ističu pravni nedostaci koji nemaju nikakvu šansu da uspiju u žalbenom postupku.

Međutim, ESLJP je u pojedinim odlukama odstupio od načelnog stava da revizijski sud može odbiti žalbu tako da bezrezervno podrži razloge navedene u odlukama nižih sudova.

... Kad god je prigovor stranke da je argumentacija nižestupanjskih sudova neodgovarajuća, nekoherentna ili proturječna, revizijski sud obvezan je ispraviti manjkavosti argumentacije nižestupanjskih sudova.

prvostupanjski sud pogrešno ocijenio njihov uspjeh u postupku koji se odnosi na naknadu troškova, presudivši da im ti troškovi u stvari trebaju biti nadoknađeni, istaknuo je da je jedini razlog zbog kojeg im troškovi ne mogu biti nadoknađeni bio taj što podnositeljice zahtjeva nisu podnijele specificirani zahtjev za naknadu troškova (vidi stavak 13. ove presude). Iz toga slijedi da Županijski sud u Zagrebu očigledno nije uzeo u obzir specificirani zahtjev za naknadu troškova podnositeljica zahtjeva od 12. lipnja 2007. (vidi stavak 46. ove presude).

49. U takvim okolnostima i u nedostatku odgovarajuće procjene predmeta od strane Ustavnog suda, Sud ne može drugo nego zaključiti da je jedini razlog za odbacivanje zahtjeva podnositeljica za naknadu troškova postupka očigledna pogreška u nalazima Županijskog

¹⁶ Predmet *Gregurić v. Republika Hrvatska*, Presuda Europskoga suda za ljudska prava, br. 45611/13 od 15. ožujka 2018. godine

suda u Zagrebu koji je zanemario specificirani zahtjev za naknadu troškova postupka podnositeljica zahtjeva koji je podnesen na ročištu 12. lipnja 2007. (vidi stavak 9. ove presude i usporedi prethodno citirani predmet *Dulaurans*, § 38.). Time je propustio provesti pravilno i razumno ispitivanje podnesaka podnositeljica zahtjeva i sukladno tome nije osigurao pravo podnositeljica zahtjeva na pošteno suđenje, kako je propisano člankom 6. § 1. Konvencije. 50. Stoga je došlo do povrede članka 6. § 1. Konvencije.

U jako velikom boju slučajeva, ESLJP je odbacio prijedloge stranaka, utvrđujući očitu neosnovanost zahtjeva.¹⁷

Sud je utvrđivao da je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje kada je povrijeđen razuman rok za donošenje odluke.¹⁸

Pravo na pristup sudu također je načelo o kojem je ESLJP i ranije donosio odluke protiv Republike Hrvatske:

„... Budući da je podnositelj podnio svoju ustavnu tužbu Ustavnom sudu 11. listopada 2008. godine, dakle u roku od trideset dana, Sud bilježi da je Ustavni sud očito pogriješio i pogrešno izračunao rokove kad je utvrdio da je podnositeljica ustavna tužba nedopuštena kao nepravovremena...“¹⁹

Niz aktualnih prvostupanijskih i drugostupanijskih odluka hrvatskih sudova u dogledno vrijeme mogu postati predmetom preispitivanja ESLJP-a.

Akterom sam (kao punomoćnik) velikog broja radnih sporova (oko 1.000) u kojima se čeka odluka Vrhovnoga suda po izvanrednim revizijama. Držim da je pravosudni sustav Republike Hrvatske ponovno na ispitu zrelosti na temu vladavine prava, neovisnosti sudstva i prava na pošteno suđenje.

4. *De lege lata* – preporuke za unaprjeđenje na temelju dosadašnjih iskustava

Na temelju dosadašnjih razmatranja, dolazi se do pravila koja se tiču obrazlaganja presuda prema najvišim standardima europskog sudovanja. Pritom bi već prvostupanijski sudovi trebali isto imati na umu, razmišljajući već kod donošenja prvostupanijske odluke kako predmet može biti preispitivan na ESLJP-u, kada su zahtjevi stranaka takvi da se tiču prava i sloboda zajamčenih Konvencijom. Pritom treba imati na umu da pravo na obrazloženu odluku nije obveza samo sudova, kako redovitih tako i ustavnih, nego svih tijela javne vlasti koja odlučuju u raznim postupcima. Kako bi se zasnovalo, a kasnije i zadržalo, povjerenje javnosti u pravosuđe, odluke sudova moraju biti jasno formulirane, razumljive prosječnom građaninu. Pravo na obrazloženu odluku imaju ponajprije stranke u postupku, ali i šira javnost, jer upravo o valjano obrazloženoj odluci ovisi povjerenje stranke i javnosti u rad pravosuđa. Sudovi su dužni obrazlagati svoje odluke, navodeći odgovarajuće i dovoljne razloge za odluku. Razlozi će biti odgovarajući, kada su zasnovani na važećim nacionalnim aktima, te ako stranka može efektivno koristiti pravni lijek protiv odluke. Obrazloženje presude ne smije se svesti na fraze „tužitelj nije dokazao“, bez valjane analize činjenica. Također, obrazloženje presude mora se odnositi na sam predmet spora. Ako je u odluci riječ o tomu da je nekom državnom mjerom ugroženo ljudsko pravo, ili samo postoji bojazan da bi ljudsko pravo bilo ugroženo, obrazloženje odluke mora sadržavati analizu proporcionalnosti. Pravni pojmovi koji nisu određeni do kraja, ako u odluci nisu dovoljno razrađeni, normativnim aktima ili u praksi, ne mogu biti temelj za odluku. Neophodno je da sva ključna pitanja pojedinog predmeta budu razmotrena, i to se mora vidjeti iz obrazloženja odluke. Ako stranke u podnescima iznose stavove koji su odlučni za ishod spora, obrazloženje odluke mora izričito sadržavati odgovor i stav suda o tim stavovima. Sudovi

17 Predmet *Bjedov v. Republika Hrvatska*, Presuda Europskoga suda za ljudska prava, br. 42150/09 od 29. svibnja 2012. godine

18 Predmet *Brezec v. Republika Hrvatska*, Presuda Europskoga suda za ljudska prava, br. 7177/10 od 18. srpnja 2013. godine

19 Predmet *Čosić v. Republika Hrvatska*, Presuda Europskoga suda za ljudska prava, br. 28261/06 od 15. siječnja 2009. godine

su obvezni primjenjivati nacionalno zakonodavstvo na predvidiv i uobičajen način, a sve kako se u praksi nacionalnih sudova ne bi pojavile duboke i dugotrajne razlike u presuđivanju u povodu istih ili sličnih predmeta. Primjena supstantivno sličnih normi u predmetima s istom ili sličnom činjeničnom građom i strankama i sličnim pozicijama mora biti ujednačena, a ako tomu nije tako, mora postojati mehanizam za ujednačavanja prakse, što je upravo zadaća revizijskog suda. Ako odluka nižestupanijskih sudova nije valjana obrazložena, postavlja se upit postupanja višestupanijskih sudova po žalbama, pa se može dovesti u pitanje pravo stranke na pristup sudu. Što se revizijskog suda tiče, njegova uloga je ispraviti manjkavosti u argumentiranju nižestupanijskih sudova, ako je razlog podnošenja revizije navod da je obrazloženje nižestupanijske presude neodgo-

varajuće ili proturječno. Također, revizijski sud treba se izjasniti o bitnim navodima iz podnesaka koji su bili predmetom rasprave na prvostupanijskom sudu, neovisno o tomu jesu li izričito navedeni u pravnom lijeku, jer se šutnja revizijskog suda ne može smatrati odbijanjem prigovora iz podneska. Nužno je da najviši sudovi u državi imaju konzistentnu praksu, uz poštivanje principa pravne sigurnosti, koja podrazumijeva u najvećem mogućem broju slučajeva presuđivanje u skladu s ranijim odlukama najviših sudova u sličnim ili istim predmetima. Ako dolazi do odstupanja od sudske prakse, to odstupanje mora biti valjano i argumentirano obrazloženo. Kada nacionalno pravosuđe bude zadovoljavalo većinu navedenih standarda što se tiče zabrane arbitrarnosti sudskih odluka, moći ćemo govoriti o povećanju povjerenja građana u pravosudni sustav Republike Hrvatske.

INSOLV-INFO®

TEHNOLOGIJA IUS-INFO

Financijske informacije za sve poslovne subjekte u Republici Hrvatskoj.

Svakodnevno na e-mail primajte kvalitetne, potpune i točne informacije o vašim dužnicima i partnerima.

Samo kod nas podatke prikuplja i obrađuje stručni tim pravnika sa vrhunskom IT podrškom.

www.insolvinfo.hr

Osiguratelj kao solidarni dužnik – materijalni i procesni aspekti

Piše:
Berislav Matijević

dipl. iur., redovni član
Hrvatske udruge za
pravo osiguranja
(HUPO/AIDA)

1. Uvod

U jednu od osnovnih funkcija osiguranja ubraja se i ona zaštitne prirode. Ta zaštitna funkcija osiguranja podrazumijeva i tzv. posrednu zaštitu. Posredna zaštita koju osiguranje pruža sastoji se u isplati osigurnine¹ (naknade iz osiguranja). Da bi do isplate osigurnine došlo, prethodno, neophodno je da budu zadovoljene određene pretpostavke koje uključuju i definiranje pravnog položaja osiguratelja. Pravni položaj osiguratelja ovisi o sadržaju i opsegu pravnih pravila koja ovu materiju reguliraju, kako u materijalnom tako i u procesnom smislu. Kako se radi o čitavom mnoštvu pravnih situacija do kojih može doći, nastavno ćemo se ograničiti na iznošenje samo one situacije u kojoj se osiguratelj pojavljuje kao solidarni dužnik u osiguranju od odgovornosti, poglavito osiguranju od automobilske odgovornosti², kako u materijalnom, tako i u procesnom smislu.

2. Solidarnost u materijalnom smislu

2.1. Solidarne obveze

U građanskom pravu, njegovu dijelu koji se odnosi na obvezne odnose, pod obvezom se podrazumijeva pravni odnos u kojemu je

jedna strana (vjerovnik) ovlaštena od druge strane (dužnika) zahtijevati određenu činidbu pozitivnog ili negativnog karaktera, koju je ona druga strana dužna ispuniti.³ Obveza je samo sastavni dio obveznog odnosa, jer se obvezni odnos sastoji od vjerovnikove tražbine (potraživanja) i dužnikove obveze (dugovanja). Dužnikova obveza sastoji se od sadržaja njegove obveze (duga) i njegove odgovornosti (dužnosti ispunjenja obveze).

Ovisno o broju subjekata koji se pojavljuju u određenom obveznom odnosu, obveze mogu biti dualističke (dva subjekta) ili pluralističke (više od dva subjekta). U pluralističke obveze ili obveze s više dužnika i vjerovnika⁴ ubrajaju se one djeljive (npr. novčane obveze) odnosno nedjeljive (npr. izrada umjetničke slike)⁵, te one solidarne⁶.

Solidarne obveze su one obveze kod kojih je svaki od više suvjerovnika (ako ih ima više) ovlašten zahtijevati ispunjenje cijele obveze (*in solidum*) od bilo kojeg sudužnika (ako ih ima više), a svaki od sudužnika dužan je ispuniti cijelu obvezu bila ona djeljiva ili ne.⁷

Solidarna obveza može postojati samo ako na jednoj strani obveznog odnosa postoje dva subjekta ili više njih.⁸ Vidimo dakle da

1 Zakon o obveznim odnosima – u nastavku ZOO, Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11 i 78/15, čl. 921.: Ugovorom o osiguranju *osiguratelj se obvezuje ugovaratelju osiguranja isplatiti osiguraniku ili korisniku osiguranja osigurninu ako nastane osigurani slučaj, a ugovaratelj se osiguranja obvezuje osiguratelju platiti premiju osiguranja.*

2 Ovo iz razloga jer je riječi o najmasovnijoj vrsti osiguranja, u praksi se najviše i pojavljuju praktična pitanja vezana uz pravni položaj osiguratelja kod ove vrste osiguranja

3 Za detaljnije o pojmu obveze vidjeti u: Klarić P. – Vedriš M., Građansko pravo, XI. izdanje, Narodne novine d. d., Zagreb, 2008., str. 383.

4 Takav izričaj rabi ZOO

5 Čl. 41. ZOO

6 Izv. lat. *solidaris*

7 Usp. Klarić P. – Vedriš M., o. cit., bilj. br. 3, str. 389.

8 Grbin I., Solidarne obveze, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak br. 16., Organizator, Zagreb, 2009., str. 170.

je množina subjekata osnovna pretpostavka postojanja solidarnosti. Ovisno na kojoj se strani obveznog odnosa pojavljuje množina subjekata, razlikujemo aktivnu solidarnost odnosno pasivnu solidarnost. Obveza je aktivna kada se na strani vjerovnika pojavljuje više subjekata – aktivna solidarnost. Obveza je pasivna kada se na strani dužnika pojavljuje više subjekata – pasivna solidarnost. Ako na obje strane obveznog odnosa postoji množina subjekata, solidarnost može biti istovremeno aktivna i pasivna.⁹ ZOO zasebnim odredbama regulira aktivnu i pasivnu solidarnost, a mi ćemo se u skladu sa svrhom ovog rada usredotočiti isključivo na onu pasivnu.¹⁰

Solidarnost dužnika – pasivnu solidarnost regulira ZOO u svom čl. 43. st. 1: *Svaki dužnik solidarne obveze odgovara vjerovniku za cijeli dug i vjerovnik može zahtijevati njegovo ispunjenje od koga hoće sve dok ne bude potpuno ispunjen, ali kad jedan dužnik ispuni dug, obveza prestaje i svi se dužnici oslobađaju.*

Što znači:

- prvo, da svaki dužnik odgovara vjerovniku za čitav dug, neovisno o tome radi li se o djeljivoj ili nedjeljivoj obvezi, te vjerovnik može zahtijevati ispunjenje duga bilo od jednog solidarnog dužnika, bilo od svih solidarnih dužnika zajedno: dakle, i u slučaju kada je u odnosu na jednog od više solidarnih dužnika donesena pravomoćna i ovršna presuda može se voditi parnica i protiv ostalih solidarnih dužnika i njima naložiti ispunjenje solidarne obveze, jer donošenjem pravomoćne i ovršne presude ne prestaje solidarna obveza u odnosu na ostale solidarne dužnike (obveza prestaje tek namirenjem vjerovnika)¹¹
- drugo, da vjerovnikovo pravo zahtijevati ispunjenje obveze – duga, prestaje tek kad dug bude u potpunosti ispunjen, neovisno

i u kojem je omjeru ili u cijelosti vjerovnik zahtijevao ispunjenje duga bilo od jednog solidarnog dužnika, bilo od više (ili svih) njih zajedno

- treće, ispunjenjem duga u cijelosti, obveza prestaje u odnosu na sve solidarne dužnike, što znači da nakon ispunjenja duga u cijelosti od strane jednog ili više dužnika, vjerovnik više nije u mogućnosti zatražiti ispunjenje duga od ostalih dužnika, neovisno i o činjenici je li dug ispunjen od strane onog dužnika prema kojem vjerovnik nije bio usmjerio svoj zahtjev; pravilo je da su solidarni dužnici subjekti jedne obveze, stoga kad je umješac obvezu u cijelosti ispunio, pravilno je stajalište nižestupanijskih sudova, da je time prestala i obveza tuženika u ovoj parnici, kao solidarnog dužnika¹²
- četvrto, *od više solidarnih dužnika svaki može dugovati s drugim rokom ispunjenja, pod drugim uvjetima i uopće s različitim odstupanjima*¹³, tako primjerice, u sudskoj praksi se kao prijepornim pokazalo pitanje da li postoji valjana pravna osnova po kojoj bi tužena zajedno sa svojim suprugom bila solidarno obvezna na vraćanje zajma kojeg je tužitelj dao njenom suprugu, a koji suprug ni osnovom pravomoćne presude po osnovi zajma koji je tužitelj dao suprugu tužene, nije vratio tužitelju, gdje su sudovi utvrdili: da je revidentica (tuženica) novcem koji je njen suprug dobio u zajam od tužitelja kupila na svoje ime stan, da u tom stanu stanuju tuženica i njen suprug. Iz iznijetog se zaključuje da je tužena znala za zajam koji je od tužitelja uzeo njen suprug, da se uzimanjem zajma suglasila i da je postojala suglasnost nje i supruga da se tim novcem kupi stan u kojem oni i stanuju, te da su kupnjom stana zadovoljili svoje stambene potrebe. Dakle, da je riječ o ulaganjima većih razmjera koja prelaze okvire uobičajenih podmirenja tekućih potreba porodične zajednice,

⁹ *Ibid*, str. 171.

¹⁰ Za solidarnost vjerovnika (aktivna solidarnost) vidjeti čl. 54.-63. ZOO-a

¹¹ VSRH, Rev-793/1996-2 od 26. svibnja 1999. godine (obj. u VSRH IO br. 2/1999.)

¹² VSRH, Rev 612/04-2 od 2. lipnja 2005. godine (obj. u VSRH IO br. 2/2006.)

¹³ Čl. 43. st. 2. ZOO-a

ali kako je tužena znala za zajam koji je suprug uzeo od tužitelja, i s uzimanjem se suglasila te taj novac uz suglasnost supru- ga upotrijebila za povećanje imovine tj. za rješavanje njihovih stambenih potreba, to je i tužena u obvezi solidarno sa svo- jim suprugom tužitelju vrati zajam koji je uzeo njen suprug od tužitelja na temelju odredbe čl. 414. st. 2. Zakona o obveznim odnosima – Narodne novine, broj 53/91, 73/91, 3/94, 7/96 i 112/99 (sada čl. 43. st. 2. ZOO-a, op. a.), te se traženje tužitelja (zajmodavca, op. a.) i u odnosu na tuženu pokazuje utemeljenim¹⁴.

Vrlo je važno napomenuti da sama činjenica što u određenom pravnom odnosu postoji više dužnika, ne znači ujedno i da je riječ o so- lidarnoj obvezi jer se solidarnost ne predmni- jeva¹⁵, gdje je mogući izuzetak predviđen samo kod trgovačkih ugovora¹⁶: *kad ima više dužnika u nekoj djeljivoj obvezi nastaloj trgo- vačkim ugovorom, oni odgovaraju vjerovniku solidarno, osim ako su ugovaratelji izrijekom otklonili solidarnu odgovornost*¹⁷.

S obzirom na to da se solidarnost ne predmni- jeva, do nje može doći, ili da se dužnici izrijek- om ugovorom obvežu kao solidarni dužnici, ili da se dužnici izrijekom obvežu izjavom posljednje volje (oporukom)¹⁸, ili zakonom. Glede solidarnosti koja se zasniva na zakonu, treba naglasiti da ona ne nastaje izravno iz za- kona, već zakon propisuje određene činjenice ili stanja koji se moraju ispuniti, a njihovim ispunjenjem bez obzira na stranačku volju dužnika, nastaje konkretna solidarna obve- za¹⁹. Primjera zakonom određene solidarnosti

ima mnoštvo²⁰, a o nekima od njih nešto više reći ćemo i u nastavku rada.

2.2. Solidarna odgovornost za štetu

U praksi su česti slučajevi da više osoba pro- uzroče nekome štetu. U takvim slučajevima njihova odgovornost može biti podijeljena odnosno solidarna.²¹

Kod podijeljene odgovornosti za štetu svaki od više štetnika/odgovornih osoba – dužnika odgovara za određeni dio štete, jer je osnov- no pravilo da svaki štetnik/odgovorna osoba – dužnik odgovara za onaj dio štete koji je prouzročio.

Na takve slučajeve često nailazimo u cestov- nom prometu kod utvrđivanja odgovornosti aktivnih sudionika²² prometnih nesreća gdje *ako postoji obostrana krivnja, svaki vlasnik odgovara drugomu za njegovu štetu razmjerno stupnju svoje krivnje*²³. Tako je u sudskoj prak- si zabilježeno: kada je do prometne nezgode – i na taj način prouzročene štete – došlo zbog nepropisne vožnje obaju vozača (vlasnika mo- tornih vozila), krivnja vozača koji je poduzeo radnju skretanja kada ga je već pretjecalo dru- go vozilo na mjestu gdje je to bilo dopušteno, veća je (70 %) u odnosu na krivnju (30 %) vozača koji je u pretjecanju upravljao vozilom brzinom većom od dopuštene, jer je njegovim propustima stvorena opasna prometna situa- cija – odnosno njegova nepropisna vožnja je osnovni uzrok nastanka nezgode²⁴.

Kod solidarne odgovornosti za štetu svaki od više štetnika/odgovornih osoba – dužnika od- govora oštećenom/oštećenima za cjelokupnu štetu bez obzira na svoj udjel u prouzročenju štete. Ni kada više osoba odgovara za (istu, op.

14 VSRH, Rev-538/07-2 od 17. rujna 2008. godine (dostu- pno na www.vsrh.hr)

15 Grbin I., o. cit. bilj. br. 8., str. 174.

16 Prema ZOO-u, trgovačkim ugovorima smatraju se ugo- vori što ih sklapaju trgovci među sobom u obavljanju djelatnosti koje čine predmet poslovanja barem jednoga od njih ili su u vezi s obavljanjem tih djelatnosti. (čl. 14. st. 2. ZOO-a)

17 Čl. 42. ZOO-a

18 Što je u praksi vrlo rijetko, ali nije nemoguće

19 Gorenc V. et. al., Komentar Zakona o obveznim odnosi- ma, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 86.

20 Za primjere vidjeti u Grbin I., o. cit., bilj. br. 8., str. 176.- 177.

21 Crnić J., Odgovornost više osoba za istu štetu i podijelje- na odgovornost, časopis Naša zakonitost br. 9-10/1987, Zagreb, 1987., str.1040.

22 Pri tome mislimo na one sudionike prometne nezgode koji su izravno svojim ponašanjem (vožnjom – vozači, vlasnici, korisnici) sudjelovali u dinamici nastanka su- dara motornih vozila

23 Čl. 1072. st. 2. ZOO

24 ŽS u Bjelovaru, GŽ-1964/13-2 od 10. listopada 2013. godine. (dostupno na www.osiguranje.hr)

a.) štetu njihova se solidarnost ne predmnijeva²⁵, već to mora biti zakonom određeno.

Opće²⁶ pravilo o solidarnoj odgovornosti za štetu sadrži ZOO u čl. 1107.: (1) *Za štetu koju je više osoba prouzročilo zajedno svi sudionici odgovaraju solidarno.* (2) *Poticatelj i pomagatelj te onaj koji je pomagao da se odgovorne osobe ne otkriju odgovaraju solidarno s njima.* (3) *Solidarno odgovaraju za prouzročenu štetu i osobe koje su je uzrokovale radeći nezavisno jedna od druge, ako se ne mogu utvrditi njihovi udjeli u nastaloj šteti.* (4) *Kad je nedvojbeno da je štetu prouzročila neka od dviju ili više određenih osoba koje su na neki način međusobno povezane, a ne može se utvrditi koja je od njih štetu prouzročila, te osobe odgovaraju solidarno.*

Tako je u sudskoj praksi zabilježeno: U postupku je utvrđeno da je osiguranik tuženice svojim vozilom prešao na lijevu stranu kolnika da bi izbjegao nalet na biciklista, koji je pao na kolnik ispred njega, radi čega je došlo do sudara vozila tužitelja i osiguranika tuženice. Niži sudovi su pravilno primijenili materijalno pravo kad su utvrdili da je štetni događaj prouzročen krivnjom tuženice i biciklista i to na jednake dijelove, dakle, svakog u omjeru od 50 %. Solidarna odgovornost odnosi se na učinioce štete koji zajedno djeluju bilo po dogovoru po saznanjem o drugim učiniocima. Međutim, osiguranik tuženice i biciklista nisu djelovali zajedno, niti po dogovoru, niti saznanjem o drugim učiniocima već su radili nezavisno jedan od drugoga. Kada se radi o osobama koje su štetu uzrokovale radeći nezavisno jedna od druge onda pravilo o solidarnoj odgovornosti vrijedi samo, ako se ne mogu utvrditi njihovi udjeli u uzrokovanoj šteti.²⁷

ZOO sadrži i jedno posebno pravilo o solidarnoj odgovornosti za štetu koju pretrpe treće osobe u vezi s pogonom motornog vozila koje glasi: *za štetu prouzročenu pogonom dvaju ili*

*više motornih vozila odgovaraju njihovi vlasnici trećim osobama solidarno.*²⁸

Tako je u sudskoj praksi navedeno: trećoj osobi imatelji motornih vozila odgovaraju za štetu solidarno i po načelu objektivne odgovornosti. Pitanje eventualne krivnje jednoga od vlasnika motornog vozila rješavat će se u regresnoj parnici između tih odgovornih osoba²⁹.

2.3. Osiguratelj kao solidarni dužnik – materijalnopравни aspekti

Za pravilo razumijevanje pravnog položaja osiguratelja, kao solidarnog dužnika u materijalnom smislu, kod osiguranja od odgovornosti, uključujući i osiguranje od automobilske odgovornosti, kao *subspecies* osiguranja od odgovornosti, neophodno je nešto više reći o pravnoj prirodi ove vrste osiguranja.

U prvom redu, radi se o neživotnom osiguranju, koje je po pravnoj prirodi imovinsko osiguranje jer ima odštetni značaj: *iznos osigurnine ne može biti veći od štete koju je osiguranik pretrpio nastupanjem osiguranog slučaja*³⁰.

Kao i kod svih imovinskih osiguranja, svrha osiguranja od odgovornosti je: *osigurava se naknada za štetu (podvukao M. B.) koja bi se dogodila u imovini osiguranika zbog nastupanja osiguranog slučaja*³¹. Dakle, nije svrha osiguranja naknada štete, već isplata naknade za pretrpljenu štetu (što se često u praksi pogrešno poistovjećuje), a to iz osnovnog razloga što osiguratelj nije štetnik, već jedna od ugovornih strana iz sklopljenog ugovora o osiguranju³², kojemu je glavna obveza isplata osigurnine (naknade iz osiguranja) a ne naknada štete³³.

Za razliku od ostalih imovinskih osiguranja, specifičnost osiguranja od odgovornosti leži

28 Čl. 1069. st. 3. ZOO-a

29 OS u Zagrebu, Gž-6618/86 od 11. studenog 1986. godine (PSP 35/87)

30 Čl. 949. st. 2. ZOO-a

31 Čl. 949. st. 1. ZOO-a

32 Zato se i govori o osiguranju od odgovornosti, a ne o osiguranju odgovornosti

33 Za detaljnije upućujemo na Matijević B., Šteta i naknada iz osiguranja, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak br. 9., Organizator, Zagreb, 2002., 341.-353.

25 Grbin I., o. cit., bilj. br. 8., str.188.

26 Jer postoji i mnoštvo situacija propisanim posebnim zakonima

27 VSRH, Rev-1099/1997-2 od 17. svibnja 2000. godine (dostupno na www.vsrh.hr)

u tome, što se ne osigurava neka konkretna osiguranikova stvar, već cjelokupna osiguranikova imovina (*patrimonium*) od njezina umanjenja (mogućeg duga) koje može nastupiti uslijed osiguranikove odgovornosti za štetu prouzročenu trećim osobama. Prema tome kod osiguranja od odgovornosti glavna je obveza osiguratelja očuvanje netaknutosti imovine (*patrimoniuma*) osiguranika od mogućih odštetnih zahtjeva trećih oštećenih osoba, ali uvijek u granicama ugovora o osiguranju.³⁴ Iz toga slijedi da je osiguratelj za izvršenje obveze iz ugovora o osiguranju od odgovornosti odgovoran prema svom osiguraniku a ne prema trećoj osobi: kada je tuženi (osiguratelj, op. a.) neopravdano odbio ispunjenje svoje obveze da izvrši isplatu nespornog dijela štete u ugovorenom roku, samo zbog neosnovane sumnje da njen uzrok nije bio osigurani slučaj, što tijekom postupka ničim nije uspio dokazati, te se primjenjuje pravilo građanskog prava prema kojem je tužitelj ovlašten zahtijevati od druge strane ne samo ispunjenje ugovorne obveze nego i naknadu štete prouzročene neopravdanim zakašnjenjem u ispunjenju te obveze³⁵.

Nadalje, zaključenjem ugovora o osiguranju od odgovornosti, ako se izuzme odnos štetnik (osiguranik) – oštećeni, koji nastaje na temelju samog zakona, tj. pravila obveznog prava o prouzročenju štete, prema kojima *vlasnik motornog vozila odgovara oštećeniku za cijelu štetu iako je vlasnik s osigurateljem sklopio ugovor o obveznom osiguranju od automobilske odgovornosti*³⁶, generiraju se još dvije vrste odnosa: odnos osiguratelj – osiguranik (štetnik – dužnik), na temelju zaključenog ugovora o osiguranju od odgovornosti, i od-

nos osiguratelj – oštećena osoba (oštećeni – vjerovnik), posredstvom zaključenog ugovora i *actio directa*³⁷. No značajno je napomenuti da osiguratelj kod osiguranja od odgovornosti, isplatom osigurnine (naknade iz osiguranja) isplaćuje tuđi dug, tj. dug svojeg osiguranika, a umjesto njega³⁸, te je njegova obveza stoga akcesorne (sporedne) prirode, jer postoji pod pretpostavkom postojanja odgovornosti za štetu osiguranika³⁹. Tako je i u sudskoj praksi navedeno: Odgovornost osiguratelja po osnovi obveznog osiguranja je odgovornost za drugoga, pa je ona akcesorne prirode i postoji pod pretpostavkom da postoji odgovornost za štetu te druge osobe. Međutim, kako takva odgovornost ne postoji, jer je štetu skrivio sam srodnik tužitelja, a kako je pravo posrednih oštećenika uvjetovano pravom njihovog srodnika a neposrednog oštećenika, koje u ovom slučaju ne postoji, to pravo ne pripada ni tužiteljima⁴⁰.

Činjenica da je obveza osiguratelja na isplatu osigurnine akcesorne prirode, odnosno da postoji samo ako postoji odgovornost za štetu osiguranika, još uvijek ne daje odgovor na pitanje o postojanju pasivne solidarnosti osiguratelja. No, iako nije izričekom zakonom (ili ugovorom) ta pasivna solidarnost osiguratelja propisana⁴¹, priklanjajući se stavu da do pa-

34 Ćurković M., Osiguranje od izvanugovorne i ugovorne (profesionalne) odgovornosti, Inženjerski biro, Zagreb, 2015., str. 22.

35 VS, Gž-771/73 od 21. rujna 1973. godine, Informator br. 2139/74, navedeno prema Matijević B., Obrada šteta iz osiguranja motornih vozila: između kvalitetne usluge i *mala gestio* osiguratelja, u Zborniku radova Dani hrvatskog osiguranja 2015., Hrvatski ured za osiguranje, Zagreb, 2015., str. 66.

36 VSRH, Revx-493/2009 od 14. siječnja 2010. godine (dostupno na www.osiguranje.hr)

37 Čl. 965. st. 1. ZOO-a: u slučaju osiguranja od odgovornosti oštećena osoba može zahtijevati neposredno od osiguratelja naknadu štete koju je pretrpjela događajem za koji odgovara osiguranik, ali najviše do iznosa osigurateljeve obveze.

38 Šulejić P., "Subrogacija i regres u zakonu i sudskoj praksi", časopis Tokovi osiguranja br. 1/2014., Beograd, 2014., str. 18.

39 Usp. s Brežanski J., Obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti – sudska praksa, u Zborniku radova s 15. Savjetovanja o obradi i likvidaciji međunarodnih automobilskih šteta, Hrvatski ured za osiguranje, Zagreb, 2007., str. 16.

40 VSRH, Rev-780/08-2 od 22. listopada 2013. godine (dostupno na www.vsrh.hr)

41 Iako postoje mišljenja nekih teoretičara koji smatraju da pasivna solidarnost osiguratelja kod osiguranja od odgovornosti "proizlazi" iz prava oštećene osobe na *actio directa* prema osiguratelju, jer štetnik/osiguranik kao dužnik treće oštećene osobe, a istodobno i vjerovnik svog dužnika – osiguratelja, posredstvom *actio directa* stječe neposredno pravo od osiguratelja zahtijevati isplatu osigurnine (naknade iz osiguranja)

sivne solidarnosti može doći i kada je utemeljena na namjeri stranaka, ili na običajima u prometu, ili na prirodi posla⁴², sudska praksa je polazeći od prirode posla zauzela stav da u slučaju osiguranja od odgovornosti osiguratelj solidarno odgovara s osiguranom osobom za štetu, ali najviše do iznosa svoje obveze. Solidarna odgovornost osiguratelja proizlazi iz jamstvenog karaktera osiguranja od odgovornosti izjednačenog s tzv. solidarnim jamstvom⁴³. Prema pravilima o solidarnom jamstvu⁴⁴ *ako se jamac obvezao kao jamac placat, odgovara vjerovniku kao glavni dužnik za cijelu obvezu i vjerovnik može zahtijevati njezino ispunjenje bilo od glavnog dužnika bilo od jamca ili od obojice u isto vrijeme*⁴⁵.

U skladu s navedenim stajalištem o jamstvenom karakteru osiguranja od odgovornosti, razvijena je i ostala relevantna sudska praksa, prema kojoj kad postoji odgovornost osiguratelja prema trećima za jednog od solidarnih dužnika nije odlučno postoji li njegova odgovornost i za drugog solidarnog dužnika⁴⁶, te, kad je vlasnik vozila u vrijeme štetnog događaja imao zaključeno obvezno osiguranje od automobilske odgovornosti kod dva osiguratelja, oštećenoj osobi oba osiguratelja odgovaraju za štetu solidarno⁴⁷, odnosno, sklapanjem ugovora o osiguranju od odgovornosti za štete nanese trećim osobama, štetnik se ne oslobađa od odgovornosti za štetu, već trećim osobama odgovara solidarno s osigurateljima⁴⁸.

3. Procesnopravni aspekti solidarnosti

Iako za neometano odvijanje obveznih odnosa nije neophodna sudska intervencija, nisu nerijetke životne situacije u kojima jedan subjekt ističe svoje pravo prema drugom, a ovaj ga osporava. Tada među njima dolazi do spora. Spor stranaka o nekom obveznom odnosu prethodi postupku sudske zaštite prava – parničnom postupku – parnici⁴⁹. Takav je slučaj i kod spora u vezi s nekom solidarnom obvezom. Sama činjenica da je u pitanju spor oko neke solidarne obveze, ne znači da se parnica u takvom sporu posebno razlikuje od ostalih parnica, jer je solidarnost prvenstveno institut materijalnog prava, a ne procesnog. Međutim, zbog prirode nekih solidarnih obveza, nužno je u parničnom postupku primjenjivati određene procesne odredbe svojstvene solidarnim obvezama. Parnični postupak je redovito dvostranački procesnopravni odnos, u kojemu se stranke redovito nalaze na međusobno suprotstavljenim pozicijama – aktivnoj i pasivnoj⁵⁰.

Aktivnu poziciju ima tužitelj, kao stranka koja pokreće postupak i traži sudska zaštitu, dok pasivnu poziciju ima tuženik, kao stranka u odnosu na koju se traži donošenje sudske odluke.

I na aktivnoj i na pasivnoj poziciji može sudjelovati više subjekata u ulozi tužitelja i/ili tuženika, u kojem slučaju se radi o procesnopravnom institutu suparničarstva. O njemu ćemo nastavno nešto više reći.

3.1. Suparničarstvo

Suparničarstvo ili subjektivna kumulacija jest procesnopravni odnos u kojemu na tužiteljskoj i/ili tuženičkoj strani u parničnom

42 Za detaljnije o tome vidjeti u Grbin I., o. cit., bilj. br. 8. str. 177.

43 VSRH, Rev-2301/89 od 10. travnja 1990. (PSP-51/135), navedeno prema Crnić I., Odštetno pravo, Faber & Zgombić Plus, Zagreb, 2004., str. 201.

44 Pravila o solidarnom jamstvu treba razlikovati od pravila o solidarnosti jamaca kojima se regulira situacija kada ima više jamaca koji su se obvezali prema istom vjerovniku (v. čl. 112. ZOO-a)

45 Čl. 111. st. 3. ZOO-a

46 VSRH, Rev-3625/1994-2 od 31. ožujka 1998. godine (dostupno na www.vsrh.hr)

47 VSRH, Rev-801/2001-2 05. ožujka 2002. godine (dostupno na www.vsrh.hr)

48 VSRH, Rev-2193/1991 od 1. siječnja 2004. godine (dostupno na www.vsrh.hr)

49 Parnica je sudski postupak u kojem sud raspravlja i odlučuje u sporovima o osnovnim pravima i obvezama čovjeka i građanina, o osobnim i obiteljskim odnosima građana te u radnim, trgovačkim, imovinskim i drugim građanskopravnim sporovima ... (v. čl. 1. Zakona o parničnom postupku – nastavno ZPP, Narodne novine, br. 35/91, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 – čl. 50. Zakon o arbitraži, 117/03, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 43/13 – Rješenje USRH i 89/14 – OUSRH)

50 Dika M., Građansko parnično pravo – stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku, Knjiga IV., Narodne novine, Zagreb, 2008., str. 1.

postupku sudjeluje više osoba u svojstvu stranke.⁵¹ Suparničarstvo je fakultativan institut, jer zakon ne propisuje da tužba mora obuhvatiti više tuženika⁵². Hoće li do njega doći, ovisi o volji tužitelja (izuzetak je nužno suparničarstvo)⁵³.

Ako na tužiteljskoj strani imamo više subjekata, suparničarstvo je aktivno, dok ako na tuženičkoj strani imamo više subjekata suparničarstvo je pasivno⁵⁴:

*Više osoba mogu jednom tužbom tužiti odnosno biti tužene (suparničari): 1) ako su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava odnosno obveze proistječu iz iste činjenične i pravne osnove; 2) ako su predmet spora zahtjevi odnosno obveze iste vrste koji se temelje na bitno istovrsnoj činjeničnoj i pravnoj osnovi te ako postoji stvarna i mjesna nadležnost istog suda za svaki zahtjev i za svakog tuženika; 3) ako je to drugim zakonom određeno.*⁵⁵

Pasivno se suparničarstvo u pravilu zasniva tužbom (prvobitno suparničarstvo, op. a.), ali do zaključenja glavne rasprave tužba može biti proširena na novog tuženika s njegovim pristanakom⁵⁶ (naknadno suparničarstvo, op. a.), i pod određenim alternativno⁵⁷ postavljenim pretpostavkama: a) ako su u pogledu predmeta spora u pravnoj zajednici ili ako njihova prava odnosno obveze proistječu iz iste činjenične i pravne osnove, b) ako su predmet spora zahtjevi odnosno obveze iste vrste koji se temelje na bitno istovrsnoj činjeničnoj i pravnoj osnovi te ako postoji stvarna i mjesna nadležnost istog suda za svaki zahtjev i za svakog tuženika, c) ako je to drugim zakonom određeno.⁵⁸ U skladu s navedenim alternativnim pretpostavkama razlikuju se i pojedine vrste suparničarstva, gdje:

– materijalni (ili pravi, op. a.) suparničari su oni koji se prije i izvan parnice nalaze u određenoj pravnoj ili stvarnoj vezi s obzirom na predmet spora.⁵⁹ U pravnoj vezi su oni suparničari, koji su s obzirom na predmet spora, sudionici nekog specifičnog građanskopravnog odnosa iz kojeg proizlaze njihove obveze (ili prava) zbog kojih se vodi parnica (npr. suvlasnici nekretnine, bračni drugovi, solidarni dužnici), dok su u stvarnoj vezi oni suparničari, čije obveze (ili prava), s obzirom na predmet spora, proistječu iz iste činjenične ili pravne osnove (npr. više supočinitelja istog delikta ili štete);⁶⁰

– formalni (ili nepravni) suparničari su oni među kojima izvan parnice nema ni pravne ni stvarne povezanosti s obzirom na predmet spora, ali su njihove obveze (ili prava, op. a.) iste vrste i zasnivaju se na bitno istovrsnoj činjeničnoj i pravnoj osnovi.⁶¹ Njih dakle povezuje samo ista parnica gdje su voljom tužitelja označeni kao tuženici (npr. više suvlasnika zgrade radi isplate dugovane zajedničke pričuve.

Razlikovanje materijalnog od formalnog suparničarstva važno je s obzirom na pravila o mjesnoj nadležnosti⁶², gdje je u slučaju materijalnog suparničarstva, *mjesno je nadležan sud koji je mjesno nadležan za jednog od tuženika, a ako među njima ima glavnih, i sporednih obveznika, sud koji je mjesno nadležan za koga od glavnih obveznika*⁶³, dok u slučaju formalnog suparničarstva, suparničarstvo postoji *ako postoji stvarna i mjesna nadležnost istog suda za svaki zahtjev i za svakog tuženika*⁶⁴.

Ovo nisu i jedine vrste suparničarstva, jer procesni položaj suparničara nije uvijek isti. U parnici se suparničari mogu nalaziti u dvije procesne pozicije: kao obični (prosti ili jednostavni op. a.) suparničari ili kao oni jedinstveni (nerazdvojni, op. a.).

51 Dika M., o. cit., bilj. br. 50., str. 127.

52 Karamarković L., Solidarna odgovornost dužnika i njihov procesni značaj, Pf univerziteta Union, Beograd, 2008., str. 47.

53 Grbin I., o. cit., bilj. br. 8., str. 201.

54 U skladu sa svrhom ovog rada, mi ćemo se nastavno prvenstveno osvrnuti na pasivno suparničarstvo

55 Čl. 196. st. 1. ZPP-a

56 Čl. 196. st. 2. ZPP-a

57 Grbin I., o. cit., bilj. br. 8., str. 202.

58 V. čl. 196. st. 1. ZPP-a

59 V. čl. 196. st. 1. t. 1. ZPP-a

60 Triva S. et al., Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine d. d., Zagreb, 1986., str. 358.

61 V. čl. 196. st. 1. t. 2. ZPP-a

62 Triva S. et al., o. cit., bilj. br. 60., str. 358.

63 Čl. 50. ZPP-a

64 Čl. 196. st. 1. t. 2. ZPP-a

Za obične suparničare karakteristično je da se protiv svakog od njih može donijeti sadržajno različita presuda.⁶⁵ *Svaki je suparničar u parnici samostalna stranka i njegove radnje ili propuštanja niti koriste niti štete drugim suparničarima.*⁶⁶ Njihov je položaj, dakle, isti kao da su zasebno bili tuženi.⁶⁷ Radi se o procesnoj zajednici u kojoj svaki suparničar zadržava položaj samostalne stranke, pa njegove radnje ili propuštanja ne koriste niti štete drugim suparničarima.⁶⁸ Oni nastupaju kao da su samostalni tuženici. Svi formalni suparničari su (po prirodi stvari) obični suparničari, dok materijalni suparničari mogu biti obični suparničari u slučaju da njihov međusobni odnos ne iziskuje jedinstveno rješavanje spora.⁶⁹ Za jedinstvene suparničare karakteristično je da se, ili po zakonu ili zbog prirode spornog odnosa, spor u kojemu sudjeluju može riješiti samo na jednak način prema svima.⁷⁰ *Ako se prema zakonu ili zbog prirode pravnog odnosa spor može riješiti samo na jednak način prema svim suparničarima (jedinствени suparničari), smatraju se oni kao jedna parnična stranka, tako da se u slučaju ako pojedini suparničari propuste koju parničnu radnju učinak parničnih radnji što su ih poduzeli drugi suparničari proteže i na one koji te radnje nisu poduzeli.*⁷¹ Kod jedinstvenog suparničarstva svi suparničari imaju isti interes da se odbije tužbeni zahtjev, ako su u procesnoj zajednici koju čini više tuženika, tako da se smatraju jednom parničnom strankom⁷². Kod jedinstvenog suparničarstva, za razliku od običnog, nema više paralelnih parnica, već jedna jedinstvena.⁷³ Kao o podvrsti jedinstvenog suparničarstva⁷⁴ govori se o nužnom suparničarstvu. Kod nuž-

nog suparničarstva, tužitelj, ako želi da njegova tužba bude ocijenjena kao dopuštena, mora zasnovati pasivno suparničarstvo koje će obuhvatiti sve subjekte koji su sudionici određenog materijalnopravnog odnosa.⁷⁵ Nužno suparničarstvo uvjetovano je dakle materijalno-pravnim odnosom, a ne procesnim pravilima.⁷⁶ Kod nužnog suparničarstva tužitelju nedostaje stvarna (procesna) legitimacija ako parnicom nisu obuhvaćeni svi tuženici – dužnici neke nedjeljive obveze.⁷⁷ Primjerice, to su ostali tuženici – suvlasnici nekretnine, u parnici u kojoj jedan od suvlasnika traži predaju nekretnine u suposjed.⁷⁸

Posebnu vrstu pasivnog suparničarstva imamo u slučaju eventualnog ili supsidijarnog suparničarstva: *tužitelj može tužbom obuhvatiti dva ili više tuženika i tako što će tražiti da tužbeni zahtjev bude prihvaćen prema sljedećem tuženiku u slučaju da bude pravomoćno odbijen prema onome koji je u tužbi naveden prije njega*⁷⁹. Dakle procesna pravila dopuštaju tužitelju obuhvatiti dva ili više tuženika tako što će tražiti da tužbeni zahtjev bude prihvaćen prema sljedećem tuženiku u slučaju da bude pravomoćno odbijen prema onome koji je u tužbi naveden prije njega. Ovim institutom tužitelj se može poslužiti *samo ako prema svakom od njih ističe isti zahtjev ili ako prema pojedinim od njih ističe različite zahtjeve koji su u međusobnoj vezi te ako je isti sud stvarno i mjesno nadležan za svaki od zahtjeva*⁸⁰. Razlog tužitelja za ovakvo označavanje tuženika u njegovoj je nesigurnosti u pasivnu legitimaciju tuženika (npr. tko je od više osoba koje su sudjelovale u prouzročenju štete štetnik), a kako bi očuvao rok, spriječio zastaru ili sl.

65 Triva S. et al., o. cit., bilj. br. 60., str. 359.

66 Čl. 200. ZPP-a

67 Poznić B., Gradansko procesno pravo, Savremena administracija, Beograd, 1976., str. 152.

68 Karamarković L., o. cit., bilj. br. 52., str. 48.

69 Triva S et al., o. cit., bilj. br. 60., str. 359.

70 ibid

71 Čl. 201. ZPP-a

72 Karamarković L., o. cit., bilj. br. 52., str. 49.

73 Dika M., o. cit., bilj. br. 50., str. 163.

74 Tako u Karamarković L., o. cit., bilj. br. 52., str. 50.

75 Triva et al., o. cit., bilj. br. 60., str. 361.

76 ibid

77 Poznić B., o. cit., bilj. br. 67., str. 253.

78 VSH, Rev-1934/85 od 27. studenog 1986., obj. u PSP 33/87, str. 151.

79 Čl. 197. st. 1. ZPP-a

80 Čl. 197. st. 2. ZPP-a

3.2. Osiguratelj kao suparničar – procesni aspekti

Naveli smo da je kod osiguranja od odgovornosti (uključujući i osiguranje od automobil-ske odgovornosti) materijalnopravni položaj osiguratelja prema trećem, oštećenoj osobi, položaj solidarnog dužnika (pasivna solidarnost). Solidarni dužnici, bez obzira na izvor solidarnosti (ugovor, zakon ili po prirodi posla⁸¹), kao tuženici u parnici, dakle u procesnom smislu, materijalni su suparničari, jer su u pogledu predmeta spora, ili u pravnoj zajednici ili njihove obveze proistječu iz iste činjenične i pravne osnove. Kod osiguranja od odgovornosti, osiguratelj kao solidarni dužnik, kao tuženik, materijalni je suparničar i po osnovi ugovora (prirode posla, op. a) i po osnovi istog činjeničnog i pravnog stanja (odgovornosti za štetu za koju je odgovoran štetnik – osiguranik). Tako je u sudskoj praksi navedeno: dvojica tuženih od kojih je jedan (drugotuženi) štetnik, koji je motornim vozilom nanio štetu tužiteljima a drugi (prvotužena) osiguravajući zavod kao osiguratelj – suparničari su i to tzv. materijalni suparničari iz čl. 196. st. 1. tč. 1. ZPP-a;⁸² te: u ovoj pravnoj stvari radi se o sporu o izvanugovornoj odgovornosti za štetu Prvo i drugotuženici su pak u položaju materijalnih suparničara (čl. 196. st. 1. toč. 1. ZPP-a), jer između njih postoji stvarna veza, zato što njihove obveze (solidarne) proizlaze iz iste činjenične i pravne osnove. Naime, prvotuženik je u ovom postupku tužen kao štetnik, a drugotuženik kao njegov osiguratelj, zbog čega tužiteljima kao oštećenicima oni odgovaraju za isti štetni događaj i tužitelji od njih mogu ostvarivati naknadu pretrpljene štete pozivom na zajedničku pravnu osnovu. Prema tome, između prvo i drugotuženika postoji stvarna zajednica ...;⁸³ kao i: materijalni su suparničari dvije osiguravajuće organizacije tužene jednom

tužbom radi naknade štete, a tužbeni zahtjev temelji se na tvrdnji da oba tuženika odgovaraju u svezi s jednim istim štetnim događajem te istovrsnim osiguranjem;⁸⁴ te: za II-tuženika kao osiguratelja odgovornosti i materijalnoga suparničara, mjesna nadležnost utvrđuje se primjenom pravila o atrakciji posebne izberive mjesne nadležnosti (čl. 50. ZPP-a)⁸⁵.

Iako u pravilu materijalni suparničari imaju položaj jedinstvenih suparničara, to nije uvijek tako. Takav je slučaj upravo sa solidarnim dužnicima, koji u parnici, nemaju procesni položaj jedinstvenih suparničara, nego običnih (prostih) suparničara⁸⁶.

Tako je u sudskoj praksi navedeno: svaki dužnik solidarne obveze odgovara vjerovniku za cijelu obvezu i vjerovnik može zahtijevati njezino ispunjenje od koga hoće sve dok ne bude potpuno ispunjena, ali kad jednom dužnik ispuni obvezu, ona prestaje i svi se dužnici oslobađaju. Takav sadržaj solidarnosti dužnika propisuje odredba iz čl. 414. st. 1. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, broj 53/91, 73/91, 3/94 i 7/96, dalje ZOO). Tužitelji, dakle, kao vjerovnici mogu utužiti svakog solidarnog dužnika ponaosob ili više njih zajedno, ili pak sve zajedno. U potonjem slučaju oni su suparničari ili tzv. obični, jer svaki od njih može biti samostalna stranka u postupku, a slijedom odredbe iz čl. 200. ZPP-a. U konkretnom slučaju, prvotuženik je prema ostalim sljednicima, a koji se revizijom navode, u položaju pasivnog solidariteta s položajem suparničara, ali ne jedinstvenog iz čl. 201. ZPP-a, kako se to pogrešno u reviziji smatra. Naime, oni se u parnici ne bi mogli smatrati jednom parničnom strankom, jer se niti po zakonu, a niti prema prirodi pravnog odnosa, spor ne mora riješiti prema svima njima na jednak način;⁸⁷ te: u odnosu na pobijani dio drugostupanske presude kojim je tužbe-

81 Što je nepisano pravilo

82 Okr. sud Sisak, Gž-1026/78 od 21. lipnja 1979. godine (dostupno na www.iusinfo.hr)

83 VSRH, Rev-285/2004-2 od 7. srpnja 2005. godine (dostupno na www.osiguranje.hr)

84 VSRH, Rev-103/92-2 od 4. veljače 1993. (objavljeno u VSRH, IO 2/1993)

85 ŽS u Zagrebu, Gžn-3020/11 od 17. svibnja 2012. godine, izv. – neob.

86 Karamarković L., o. cit., bilj. br. 52., str. 55.

87 VSRH, Rev-1789/1995-2 od 30. studenog 1999. (dostupno na www.vsrh.hr)

ni zahtjev odbijen u odnosu na prvotuženika, drugotuženi kao suparničar nema pravnog interesa za izjavljivanje revizije s obzirom da su tuženici u ovom sporu obični suparničari – solidarni dužnici iz ugovora o osiguranju (čl. 200. ZPP-a), pa je iz zbog toga revizija drugotuženika u odnosu na odbijajući dio drugostupanske presude u odnosu na prvotuženika nedopuštena⁸⁸.

Obrazloženje takvih stajališta, nalazi se u činjenici da je obveza osiguratelja prema trećim oštećenim osobama ograničena ugovorom o osiguranju, a za razliku od zakonske odgovornosti za štetu štetnika koja je neograničena. Tako, primjerice, ograničenje obveze osiguratelja imamo u slučaju nedostatnosti svote osiguranja: kako je nedvojbeno utvrđeno da je u konkretnom slučaju iscrpljena svota osiguranja, tuženik kao osiguratelj nije u obvezi tužiteljici naknaditi i daljnju materijalnu štetu za koju ona tvrdi da joj nije naknađena⁸⁹. Isto tako ograničenja obveze osiguratelja imamo i u slučaju isključenja iz osiguranja (u konkretnom slučaju iz osiguranja od privatne odgovornosti): kad vlasnik opasnog psa nije poduzeo dužne radnje nadzora nad psom, iako je mogao očekivati da će zbog takvog propusta doći do štetnih posljedica ugrizom psa, osiguratelj ne dogovara za nastalu štetu, jer je nastupilo ugovorno isključenje odgovornosti osiguratelja. Naime, to je zato jer je u članku 3. stavak 1. Općih uvjeta (koji nosi naslov: "Isključivanja") ugovorena mogućnost isključenja osigurateljovog jamstva kada osiguratelj, iako se osigurani rizik ostvario, nije dužan naknaditi štetu ako je osiguranik nesretni slučaj prouzročio s predumišljajem, s tim da izraz "predumišljaj" prema točki 1., uz ostalo, ima i značenje ne izvršavanja radnje iako se očekuje da će zbog toga doći do štetnih posljedica takvog postupanja. Navedena ugovorna odredba nije protivna članku 929. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima

(Narodne novine, broj 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 107/95, 7/96, 91/96, 112/99 i 88/01), jer je prema toj pravnoj normi ugovorom o osiguranju moguće isključiti osiguravateljevu obvezu isplate naknade štete nastale slučajem ili krivnjom ugovaratelja osiguranja, osiguranika ili korisnika osiguranja.⁹⁰

3.3. Sudjelovanje osiguratelja kao treće osobe⁹¹ u parnici – procesni aspekti

Pravni položaj osiguratelja od odgovornosti u svezi nekog parničnog postupka može biti raznovrstan. Tako se osiguratelj može pojaviti u ulozi tužitelja (npr. u slučaju dugujuće premije osiguranja ili njegova prava na regres i subrogaciju⁹²), u ulozi tuženika (posredstvom *actio directa*⁹³) ili suparničara⁹⁴. Isto tako, nerijetko je slučaj, da osiguratelj kao treća osoba sudjeluje u parnici. Naime, tužitelji – oštećene treće osobe, često nemaju saznanja da su određene osobe uopće osigurane od odgovornosti⁹⁵, te kao tuženika označavaju isključivo štetnika-odgovornu osobu (a osiguranika). U takvim slučajevima, kako osiguratelj nije tužena stranka, moguće je da on stupi u parnicu kao treća osoba – umješač. O tome ćemo nešto više reći u nastavku.

Presude u parnicama između određenih stranaka često proizvode izravne ili neizravne učinke na pravne situacije osoba koje nisu bile stranke u parnici. Iz tog razloga i njima stoji na raspolaganju određena procesnopravna sredstva kojima mogu ostvariti ili zaštititi svoje interese.

Njihovo sudjelovanje u tuđoj parnici naziva se miješanje (intervencija), a oni se nazivaju umješači (intervenijenti). Njihova pravna si-

90 VSRH, Rev x 989/2011-2 od 17. siječnja 2012. godine (dostupno na www.osiguranje.hr)

91 Ne miješati sa materijalnopравnim pojmom "oštećene treće osobe" u osiguranju od odgovornosti (v. čl. 964. st. 1. ZOO-a)

92 Glede prava osiguratelja na regres ili subrogaciju, upućujemo na Matijević B., Subrogacija i regres u osiguranju (dostupno na www.iusinfo.hr od 17. studenoga 2015.)

93 V. čl. 965. ZOO-a

94 V. prethodnu točku rada

95 Najčešće je to slučaj s pravnim osobama

88 VSRH, Rev-2144/00-2 od 18. prosinca 2003., obj. u HAZU, PPP god. 47 (2008), 162, str. 190-193

89 VSRH, Rev-329/2007-2 od 30. kolovoza 2007. godine (dostupno na www.osiguranje.hr)

tuacija u tuđoj parnici nije jedinstvena, već zavisi od prirode odnosa ili interesa koje u parnici štite.⁹⁶ U tom smislu naše parnično pravo razlikuje nekoliko instituta: umješača (naziva se i obični ili sporedni), umješača s položajem jedinstvenog suparničara, umješača s položajem samostalnog sudionika u parnici, imenovanje prethodnika, te "obavijesti" treće osobe o parnici.⁹⁷ U skladu s obrađivačnom materijom, u nastavku ćemo nešto više reći o umješaču (običnom ili sporednom) te o "obavijesti" treće osobe u parnici, s obzirom na to da su ova dva instituta sudjelovanja trećih u parnici, najčešće u uporabi kod osiguranja od odgovornosti.

Umješač kao *osoba koja ima pravni interes da u parnici koja teče među drugim osobama jedna od stranaka uspije može se pridružiti toj stranici*⁹⁸. Umješač nije stranka u postupku, a njegov (posredni⁹⁹) pravni interes proizlazi iz činjenice da se pravne posljedice presude koja bude donesena u sporu između određenih stranaka mogu posredno odraziti i na njegovu pravnu situaciju¹⁰⁰. Npr. osiguratelj od odgovornosti mijesha se u parnicu koju je oštećenik pokrenuo protiv njegovog osiguranika, jer očekuje da će osiguranik ako izgubi parnicu, protiv njega pokrenuti parnični postupak.¹⁰¹ Iako se odredbe o pravnom interesu nalaze u procesnom zakonu, sud mora primijeniti odredbe materijalnog prava radi prosudbe o njegovom ne/postojanju. Dakle, interes umješača mora biti pravne prirode a ne ekonomske (ili neke druge prirode). Tako je u sudskoj praksi iznijeto: žalitelji navodi izneseni tijekom prvostupanjskog postupka i u žalbi usmjereni su na tvrdnju da žalitelj ima pravni interes za sudjelovanje kao umješač na strani

tužitelja jer na temelju rješenja o ovrsi Ts u B. broj Ovr-xxx/yy ima pravo na namirenje prema tužitelju. Nadalje, žalitelj nije namirio tražbinu prema tužitelju te smatra da ima pravni interes da tužitelj uspije u parnici protiv tuženika, jer bi na taj način žalitelju bilo omogućeno namirenje njegove tražbine prema tužitelju. Upravo izneseni navodi upućuju da žalitelj ima interes namiriti svoju tražbinu prema tužitelju iz čega proizlazi da ima ekonomski interes. Naime, uspjeh tužitelja u ovoj parnici utječe na mogućnost namirenja tražbine prema tužitelju. Tek u slučaju kada bi o uspjehu tužitelja ovisilo pravo na namirenje žalitelj bi imao pravni interes. Žalitelj niti u žalbi, a niti tijekom prvostupanjskog postupka nije naveo u čemu bi uspjeh tužitelja pozitivno utjecao i na njegovu pravnu situaciju.¹⁰² U takvim slučajevima, kada treća osoba ističe neki svoj (vlastiti) interes ili pravo¹⁰³, ona ga može ostvarivati zasnivanjem suparničarstva tužbom tzv. glavnog mijesha: *Osoba koja u cijelosti ili djelomično traži stvar ili pravo o kojem između drugih osoba već teče parnica može pred sudom pred kojim ta parnica teče tužiti obje stranke jednom tužbom, sve dok se postupak pravomoćno ne završi*¹⁰⁴. Suparničarstvo u povodu tužbe glavnog mijesha može biti samo pasivno, jer pasivnim suparničarima postaju stranke (tužitelj i tuženik) iz parnice u tijeku.¹⁰⁵

*Umješač može stupiti u parnicu u tijeku cijelog postupka sve do pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu te u tijek u postupka nastavljenog podnošenjem izvanrednoga pravnog lijeka*¹⁰⁶. Umješač mora primiti parnicu u onom stanju u kakvu se nalazi u trenutku kad se umiješa u parnicu. U daljnjem tijeku parnice on je ovlašten stavljati prijedloge i poduzimati sve ostale parnične radnje u rokovima u kojima bi te radnje mogla poduzimati stranka kojoj se pridružio. Ako je umješač stupio u parnicu do

96 Triva S. et al., o. cit., bilj. br. 60., str. 366.

97 Dika M., o. cit., bilj. br. 50., str. 265.

98 Čl. 206. st. 1. ZPP-a

99 U slučaju neposrednog pravnog interesa, radilo bi se o umješaču s položajem jedinstvenog suparničara (v. ZPP čl. 209.)

100 Triva S. et al., o. cit., bilj. br. 60., str. 366.

101 Tako u Grbin I., Pravomoćnost odluka u parničnom postupku, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak br. 9., Organizator d. o. o., Zagreb, 2002., str. 221.

102 VTS RH, Pž-4630/08-4 od 16. prosinca 2008. (dostupno na www.iusinfo.hr)

103 Koji ne može ostvariti mijesha u parnicu

104 Čl. 198. ZPP-a

105 Usp. sa Dika M., o. cit., bilj. br. 50., str. 144.

106 Čl. 206. st. 2. ZPP-a

pravomoćnosti odluke o tužbenom zahtjevu, ovlašten je podnijeti i izvanredni pravni lijek. Ako umješlač podnese pravni lijek, primjerak njegova podneska dostavit će se i stranci kojoj se pridružio. Parnične radnje umješlača imaju za stranku kojoj se pridružio pravni učinak ako nisu u suprotnosti njezinim radnjama.¹⁰⁷

Umješlač, s obzirom na to da nije stranka u postupku, smije se kretati samo u granicama onoga što je istaknula stranka kojoj se pridružio. Sve radnje koje poduzima, poduzima ih u svoje ime, a propuštanje da poduzme neku procesnu radnju ne može imati negativni efekt za stranku kojoj se pridružio. Radnje koje poduzima umješlač smatraju se radnjama stranke kojoj se pridružio, ako ih stranka ne ospori.¹⁰⁸

Umješlač može stupiti u parnicu kao stranka, a umjesto stranke kojoj se pridružio, ako na to pristanu obje stranke (tužitelj i tuženik).¹⁰⁹ U takvom slučaju u pitanju je subjektivno preinačenje tužbe.¹¹⁰

Pravomoćna presuda donesena u parnici u kojoj je sudjelovao umješlač, proizvodi prema njemu specifičan procesni učinak (tzv. intervencijski učinak) do kojega može doći u (novoj) parnici između umješlača (sada stranke u sporu) i stranke kojoj se bio pridružio u prethodnoj parnici: *umješlač ne može u odnosu na stranku kojoj se bio pridružio u prethodnom postupku tvrditi da spor, onako kako je tijekom toga postupka izložen sudu, nije pravilno riješen. Njegov prigovor istaknut u novoj parnici, da je stranka kojoj se bio pridružio pogrešno vodila spor, može biti prihvaćen samo utoliko ukoliko je on s obzirom na stanje spora u vrijeme svoga stupanja u prethodnu parnicu ili izjava i radnjama te stranke bio spriječen poduzeti radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda spora, odnosno ako takve radnje, za mogućnost čijega poduzimanja on nije znao, sama stranka nije poduzela namjerno ili iz grube nepažnje*¹¹¹.

Vrijedno je napomenuti, da je intervencijski učinak relativan (oboriva predmnijeva) utoliko što ga umješlač (sada stranka u sporu) može otkloniti dokazujući da je u ranijoj parnici: a) bio spriječen, s obzirom na vrijeme i stanje spora u trenutku stupanja u parnicu, poduzeti radnje koje bi dovele do povoljnijeg ishoda spora, i b) da sama stranka kojoj se bio pridružio u sporu, namjerno ili iz grube nepažnje nije poduzela takve radnje, za mogućnost poduzimanja kojih on nije znao.¹¹² Tako je u sudskoj praksi izneseno: Štetnik koji je, iako pozvan, propustio da sudjeluje kao umješlač u parnici između oštećenoga i osiguratelja, ne može u regresnoj parnici koju protiv njega vodi osiguratelj isticati prigovore koje je mogao isticati u prije vođenoj parnici između oštećenoga i osiguratelja.¹¹³

Na ovome mjestu treba spomenuti i institut "obavijesti" treće osobe u parnici: *ako tužitelj ili tuženik treba da treću osobu obavijesti o otpočetoj parnici, da bi se time zasnovao ustanoviti građanskopravni učinak oni mogu, sve dok se parnica pravomoćno ne dovrši, to učiniti podneskom preko parničnog suda, u kojem će navesti razlog obavijesti i u kakvu se stanju nalazi parnica*¹¹⁴. Obavještavanje trećeg u parnici, proizvodi za trećeg procesni (intervencijski) učinak kao što je to slučaj kod umješlača¹¹⁵. Što znači da ukoliko bi koja parnična stranka propustila obavijestiti treću osobu o parnici, ona time ne bi izgubila svoj materijalnopravni zahtjev¹¹⁶ prema toj trećoj osobi, ali u parnici s tom trećom osobom ne bi se mogla pozivati na intervencijski učinak iz ranije parnice.¹¹⁷

Obavještavanje se poduzima, ili da bi se treća osoba (eventualno) pridružila parnici kao umješlač, ili da bi (eventualno) stupila u parnicu kao stranka, a umjesto stranke koja ju je obavijestila o parnici, ako bi za to bile ispunjene propisane pretpostavke. Tako je u sud-

112 Dika M., o. cit., bilj. br. 50., str. 285.

113 VSH, Rev-2635/86 od 1. travnja 1987. (dostupno na www.iusinfo.hr)

114 Čl. 209. st. 1. ZPP-a

115 Čl. 208.a st. 2. ZPP-a

116 Najčešće regresni

117 Usp. s Poznić B., o. cit., bilj. br. 67., str. 363.

107 Čl. 208. st. 1.-4. ZPP-a

108 Triva S. et al., o. cit., bilj. br. 60., str. 369.

109 V. čl. 208. st. 5. ZPP-a

110 Dika M., o. cit., bilj. br. 50., str. 280.

111 Čl. 208.a st. 1. ZPP-a

skoj praksi navedeno: pravomoćna presuda u načelu djeluje samo među parničnim strankama, a ne i prema trećim osobama, pa zato presuda donesena u spomenutom predmetu ne vezuje tuženika koji nije bio stranka u toj parnici. Ta bi presuda u odnosu na tuženika mogla imati tzv. intervencijski učinak da se je tuženik u toj parnici pridružio tužitelju (koji je tamo imao svojstvo tuženika) kao umješač ili da je barem o toj parnici bio obaviješten¹¹⁸.

4. Zaključak

Između građanskog materijalnog i parničnog procesnog prava postoji višeslojna funkcionalna povezanost. Dok materijalno pravo uređuje građanskopravne društvene odnose, dotle parnično procesno pravo uređuje ostvarenje zaštite materijalnih prava u parničnom postupku. Zbog toga može se reći da: građansko materijalno pravo daje procesnom smisao i svrhu postojanja, a procesno sa svoje strane omogućuje materijalnomu da se ostvaruje u društvenim odnosima i kada je za to potrebna moć javne vlasti – suda.¹¹⁹

Ovu funkcionalnu povezanost između građanskog materijalnog i parničnog procesnog prava u ovom smo radu nastajali iznijeti kroz primjer pravnog položaja osiguratelja od odgovornosti (uključujući i automobilsku odgovornost).

S materijalnopravnog aspekta, pravni položaj osiguratelja od odgovornosti, kao pasivnog solidarnog dužnika, prisposobljen je pravnom položaju solidarnog jamca.

Sa procesnopravnog parničnog aspekta, pravni položaj osiguratelja od odgovornosti, kao pasivne strane ili treće osobe u parnici, može biti različit i kretati se od (izravnog) tuženika, preko suparničara, pa sve do (treće osobe) umješača. Kao (izravnog) tuženiku, pravni položaj osiguratelja u parnici, načelno odgovara jednom općem pravnom položaju bilo

koje pasivne strane u parničnom postupku. Kao suparničaru, pravni položaj osiguratelja u parnici je položaj materijalnog suparničara, čiji procesni položaj je onaj običnog (prostog ili jednostavnog) suparničara. Kao trećoj osobi koja sudjeluje u parnici, pravni položaj osiguratelja može biti, položaj običnog (ili sporednog) umješača, položaj strane koja je stupila u parnicu umjesto stranke kojoj se pridružila, ili pak položaj treće osobe “obaviještene” o parnici, gdje “ključ rebusa” predstavljaju pravni interes za sudjelovanjem u parnici i tzv. intervencijski učinak presude.

Ono s čime se autor ne može složiti, a na što se nailazi u sudskoj praksi, svojevršno je relativiziranje materijalnog prava kao osnove pasivne solidarne odgovornosti osiguratelja¹²⁰ isključivo kroz navođenje *solidarno odgovaraju...*, a bez navođenja na temelju kojeg izvora materijalnog prava. Tako, primjerice, imamo stav: to što u obrazloženju pobijane presude *nije naveden propis na kojem je utemeljena presuda ne predstavlja bitnu povredu odredaba parničnog postupka* iz čl. 354. st. 2. toč. 13. Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, broj 53/91, 91/92 i 112/99 – dalje: ZPP) kako to ističe revident. Naime, *zbog toga što nije naveden materijalno pravni propis na kojem se temelji odgovornost za štetu revidenta ne čini pobijanju presudu nerazumljivom kako tvrdi revident jer se iz obrazloženja presude može zaključiti o kojim se propisima radi*¹²¹. S takvim stavom nismo suglasni jer, prvo, sudovi bi trebali suditi na temelju zakona¹²² a ne na temelju “zaključivanja” o kojim se propisima radi, i drugo, pogrešna primjena materijalnog prava, ne može postojati uslijed nečijeg ne/zaključivanja, već ako sud nije primijenio odredbu materijalnog prava koju je trebao primijeniti ili kad takvu odredbu nije pravilno primijenio¹²³. Ili griješimo?

120 Ali to i nije jedini primjer na koji se nailazi u praksi!

121 VSRH, Rev-801/01 od 5. ožujka 2002. godine (dostupno na www.vsrh.hr)

122 Čl. 5. Zakona o sudovima, Narodne novine, br. 28/13, 33/15, 82/15 i 82/16: *Sudovi sude na temelju Ustava, međunarodnih ugovora, zakona (podvukao M. B.) i drugih važećih izvora prava.*

123 V. čl. 356. ZPP-a

118 VSRH, Rev-3852/1994-2 od 26. ožujka 1998., obj. u VSRH IO br. 2/1998

119 Gavella N., O odnosu materijalnog i procesnog građanskog prava u parnicama – pogled sa stajališta privatnog (građanskog) prava, Zbornik Pf u Zagrebu, br. 3-4/13, Zagreb, 2013., str. 543.

Nedavanje povoda za tužbu i naknada troškova parničnog postupka

Raspravljanje o troškovima parničnog postupka neiscrpna je i uvijek aktualna tema. U ovom radu autor će se fokusirati na nedavanje povoda za tužbu i prikazati utjecaj koje ono ima na obvezu snošenja parničnih troškova. U radu se, uz kritičku analizu odgovarajućih zakonskih odredbi, posebna pozornost posvećuje stajalištima koja su o toj problematici zauzeta u sudskoj praksi.

Ključne riječi: Povod za tužbu, troškovi parničnog postupka, sudska praksa

1. Uvodne napomene

Jedna od posljedica pokretanja i vođenja parničnog postupka kao redovnog puta pravne zaštite¹ su i troškovi koji time nastaju.

U Zakonu o parničnom postupku² detaljno su razrađena pravila o tome koja je od stranaka u obvezi konačnog snošenja tih troškova.

Ta se pravila suštinski temelje na principu pravičnosti.

Strankama kojima je pokretanje sudskog postupka jedini način za ostvarenje nekog zahtjeva, treba pružiti određeni financijski stimulans za ostvarenje njihova prava putem suda. Taj financijski stimulans sastoji se u tome da će, u slučaju da se zahtjev stranke u postupku pokaže opravdanim, protivna stranka biti u obvezi snositi troškove tog postupka.

Nasuprot tome, valja imati u vidu da se sudskom zaštitom nije moguće apsolutno i neograničeno koristiti. Pokretanje parničnog postupka treba biti *ultima ratio* za ostvarenje nekog prava stranke.

Iz tog razloga opće pravilo o honoriranju parničnih troškova tužitelju čiji je zahtjev

osnovan trpi iznimku u situaciji u kojoj nije postajala objektivna potreba za vođenjem tog postupka.

2. Normativno uređenje

U čl. 158. st. 1. ZPP-a sadržano je temeljno pravilo o obvezi konačnog snošenja troškova parničnog postupka.

U skladu s tom odredbom, parnične troškove protivnoj stranci dužna je podmiriti stranka koja je izgubila spor. To načelo, temeljeno na principu snošenja troškova prema uspjehu u sporu, naziva se načelom *causae*.³

Od obveze snošenja troškova prema načelu *causae*, zakonodavac odstupava u slučajevima u kojima se ti troškovi mogu pripisati krivnji neke od stranaka.

Jedna od situacija u kojoj se nadoknada parničnih troškova određuje prema načelu *culpa* jest i nedavanje povoda za tužbu.^{4 5}

U skladu s čl. 157. važećeg ZPP-a, ako tuženik nije dao povod za tužbu i ako je, prije nego što se upustio u raspravljanje o glavnoj stvari, pri-

Piše:
**Vladimir
Vučković,**
mag. iur.

odvjetnik
u Zagrebu

1 Triva, S., Dika, M., Građansko parnično procesno pravo, VII. izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 404. – u nastavku teksta: GPPP.

2 Zakon o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13 i 89/14 – u nastavku teksta: ZPP)

3 GPPP, str. 462.

4 Opatić, N., Troškovi postupka – parnični troškovi, Zagreb, 2003., str. 10., dostupno na: <http://www.pravnadatoteka.hr/pdf/Troskovi%20postupka%20-%20parnicni%20troskovi.pdf>, posjećeno 23. travnja 2018.

5 Više o načelima *causae* i *culpa* kod parničnih troškova vidi u: Borić, Ž., O načelima naknade troškova parničnog postupka, Informator, br. 6131 od 8. prosinca 2012., male stranice, str. 1.-8.

znao tužbeni zahtjev, tužitelj će nadoknaditi tuženiku parnične troškove.

Sve do donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2013. godine⁶ ta je odredba glasila:

Ako tuženik nije dao povod za tužbu i ako je u odgovoru na tužbu odnosno na pripremnom ročištu, a ako se ne održava pripremno ročište – onda na glavnoj raspravi, prije nego što se upustio u raspravljavanje o glavnoj stvari, priznao tužbeni zahtjev, tužitelj će nadoknaditi tuženiku parnične troškove.

Novelom ZPP-a iz 2013. brisan je dio odredbe o stadijima postupka (odgovor na tužbu, pripremno ročište ili glavna rasprava) u kojima je moguća njena primjena te ona sada glasi:

Ako tuženik nije dao povod za tužbu i ako je, prije nego što se upustio u raspravljavanje o glavnoj stvari, priznao tužbeni zahtjev, tužitelj će nadoknaditi tuženiku parnične troškove.

Zakonodavac je tu izmjenu obrazložio potrebom usklađenja s novim trenutkom upuštanja u raspravljavanje o glavnoj stvari, odnosno s obveznim održavanjem pripremnog ročišta.⁷

Obveznost provođenja pripremnog ročišta bila je razlogom da se iz navedene odredbe ukloni stadij glavne rasprave, ali ne i stadij odgovora na tužbu i pripremnog ročišta.

Autor smatra da je predmetnu odredbu, u skladu s intencijom zakonodavca pri donošenju Novele ZPP-a iz 2013., trebalo revidirati na sljedeći način:

Ako tuženik nije dao povod za tužbu i ako je u odgovoru na tužbu odnosno na pripremnom ročištu priznao tužbeni zahtjev, tužitelj će nadoknaditi tuženiku parnične troškove.

U aktualnom Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku nije predviđena korekcija te odredbe.⁸

⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2013. godine (Narodne novine, broj 25/13 – u nastavku teksta: Novela ZPP-a iz 2013.)

⁷ Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, P. Z. br. 216 od 21. veljače 2013., dostupno na: <http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=23097>, posjećeno 23. travnja 2018.

⁸ Nacrt Prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz svibnja 2016., dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=3184>, posjećeno 23. travnja 2018.

3. Pretpostavke za primjenu čl. 157. ZPP-a

Promatranjem odredbe čl. 157. ZPP-a uočavaju se dvije kumulativne pretpostavke koje moraju biti zadovoljene za primjenu te odredbe.

U nastavku će te pretpostavke biti detaljnije analizirane, s posebnim osvrtom na sličnosti i razlike koje među njima postoje.

3.1. Nedavanje povoda za tužbu

Nedavanje povoda za tužbu moguće je definirati kao tuženikovo neosporavanje zahtjeva tužitelja i spremnost da tom zahtjevu udovolji zbog čega tužitelj nema objektivne potrebe tražiti sudsku zaštitu.

Ono se, dakle, odnosi na razdoblje koje prethodi pokretanju parničnog postupka.

Pravila parničnog postupka ne predviđaju obvezu tužitelja da prije podnošenja tužbe ispituje stav tuženika prema njegovom zahtjevu i eventualnu mogućnost mirnog rješenja spora. Jedini izuzetak od tog pravila predviđen je u čl. 186.a ZPP-a, kad se na aktivnoj ili pasivnoj strani u postupku javlja Republika Hrvatska, jer je u tom slučaju podneseni zahtjev za mirno rješenje spora postupovna pretpostavka za podnošenje tužbe.⁹

Tužitelj koji prije pokretanja postupka ne pokušava mirno riješiti spor, a da pritom iz okolnosti konkretnog slučaja i ranijeg postupanja tuženika nije moguće izvesti zaključak o negiranju zahtjeva tužitelja, izlaže se opasnosti da mu nedostaje povod za podnošenje tužbe što u konačnici može rezultirati gubitkom parničnih troškova.

3.2. Priznanje tužbenog zahtjeva prije upuštanja u raspravljavanje

Za razliku od davanja povoda za tužbu koje se odnosi na pretpostupovno razdoblje, druga pretpostavka tiče se razdoblja nakon pokretanja parničnog postupka.

Obveza tuženika da prije upuštanja u raspravljavanje prizna tužbeni zahtjev logični je nastavak njegove spremnosti da prije podnošenja tužbe udovolji zahtjevu tužitelja. Tuženikova aktivnost ne samo prije, nego i nakon pokreta-

⁹ Više o zahtjevu za mirno rješenje spora vidi u: Nakić, J., Određena sporna pitanja u vezi s člankom 186.a Zakona o parničnom postupku (u teoriji i praksi), Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 37, br. 3/2016, str.1289.-1315.

nja parničnog postupka, mora ukazivati na to da ne osporava zahtjev tužitelja.

Trenutak upuštanja u raspravljanje o glavnoj stvari zakonodavac uređuje u čl. 288.a ZPP-a. U skladu s tom odredbom, tuženik se u parničnom postupku u raspravljanje o glavnoj stvari upušta podnošenjem pisanog odgovora na tužbu, odnosno, ako mu tužba nije dostavljena radi davanja pisanog odgovora na tužbu, davanjem tog odgovora na pripremnom ročištu. Donošenje presude na temelju priznanja uređeno je u čl. 331. ZPP-a. Iako je u čl. 331. st. 1. ZPP-a propisano da tuženik sve do zaključenja glavne rasprave može priznati tužbeni zahtjev, za primjenu čl. 157. ZPP-a nužno je da ono uslijedi u početnim stadijima postupka.

Priznanje tužbenog zahtjeva do kojeg bi došlo nakon upuštanja u raspravljanje o glavnoj stvari, posebice nakon prvotnog protivljenja tužbenom zahtjevu, isključivalo bi primjenu odredbe čl. 157. ZPP-a.

4. Svrha odredbe čl. 157. ZPP-a i uloga odvjetnika

Primarna svrha i cilj odredbe čl. 157. ZPP-a jest poticanje tužitelja da prije pokretanja parničnog postupka pokuša riješiti spor izvansudskim putem. Time se, osim smanjenja troškova za stranke, ograničava priljev nespornih predmeta na sud, što u konačnici smanjuje pritisak na pravosudni aparat. Za istaknuti je da u tim nastojanjima iznimno značaj imaju i odvjetnici kao kvalificirani punomoćnici stranaka.

U Poglavlju IV. t. 51. Kodeksa odvjetničke etike¹⁰ propisano je da će odvjetnik, ako je to u interesu stranke, nastojati da se sudionici u sporu sporazumiju bez pokretanja sudskog ili kojeg drugog postupka.

U Poglavlju VI. t. 77. Kodeksa propisano je da prije nego što pokrene postupak, odvjetnik redovito treba opomenuti protivnu stranku, dajući joj primjereni rok za dobrovoljno ispunjenje spornog zahtjeva, osim ako je stvar hitna ili ako je riječ o očito obijesnu i nepopustljivu protivniku.

Pridržavanjem prethodno navedenih odredbi Kodeksa usmjerenih na pokušaj mirnog rješavanja spora izbjegava se primjena odredbe čl.

157. ZPP-a, a time i nepovoljan učinak koji ta odredba ima za tužitelja.

5. Članak 157. ZPP-a u sudskoj praksi

Prikaz stajališta sudova u vezi s odredbom čl. 157. ZPP-a započet će s (ne)mogućnošću nje primjene u situaciji u kojoj vjerovnik ima tražbinu prema dužniku koja je dospjela prije podnošenja tužbe.

Sentencom Visokoga trgovačkog suda Republike Hrvatske istaknuto je:

*Ako tuženik u vrijeme dospjeća svoje obveze tu obvezu nije ispunio tužitelju zbog čega je tužitelj i pokrenuo parnični postupak, tuženik koji je tijekom postupka podmirio obvezu se ne može pozivati na to da nije dao povoda tužbi. Zbog toga, čak i u slučaju da je tuženik na prvom ročištu priznao utuženu obvezu i izrazio spremnost za plaćanje, prouzročene troškove parničnog postupka dužan je nadoknaditi tužitelju.*¹¹

Autor navedeno stajalište smatra ispravnim. Naime, dužnik koji o dospelosti ne ispunji svoju obvezu daje povod za tužbu. Suprotno tumačenje bilo bi *in favorem* neispunjenja obveza, čime bi se u mnogim predmetima pružala zaštita nesavjesnim dužnicima.

U judikaturi se javljaju i suprotna tumačenja prema kojima je predmetnu odredbu moguće primijeniti i kod podnošenja tužbe radi isplate: *Smatra se da tužena nije dala povoda za tužbu ako je tužitelj prije podnošenja tužbe nije pozvao na isplatu utuženog iznosa, a tužena je nakon primitka tužbe priznala tužbeni zahtjev i podmirila utuženo potraživanje.*¹²

Nedavanje povoda za tužbu je *conditio sine qua non* za primjenu odredbe čl. 157. ZPP-a, što je potvrđeno i u sudskoj praksi:

Za obvezu tužitelja da tuženiku nadoknadi parnične troškove u smislu odredaba čl. 157. Zakona o parničnom postupku, nije dovoljno da je tuženik priznao tužbeni zahtjev u odgovoru na tužbu, odnosno na pripremnom ročištu ili pr-

11 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-259/09 od 16. studenoga 2009., objavljena u Izboru odluka Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske, br 16/2010, str. 254.; Tako i Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gzz 4/06-2 od 23. ožujka 2006., dostupno na: <http://sudska-praksa.csp.vsrh.hr>, posjećeno 23. travnja 2018.

12 Županijski sud u Varaždinu, Gž-3524/13-2 od 19. prosinca 2013., dostupno na: http://sudovi.pravosudje.hr/zsvz/img/File/sudska_praksa/zbirka-GP-13-14-B.pdf, posjećeno 23. travnja 2018.

10 Kodeks odvjetničke etike (Narodne novine, broj 64/07 i 72/08 – u daljnjem tekstu: Kodeks)

vom ročištu za glavnu raspravu, već je potrebno i da nije dao povod za tužbu.¹³

Kad je tužitelj svojim (ne)postupanjem odgovoran za pokretanje parničnog postupka, obvezan je snositi troškove postupka ako tuženik prizna njegov zahtjev prije upuštanja u raspravljanje o glavnoj stvari.

To je stajalište zauzeto u sljedećim odlukama: *Kada je na tuženika (koji je u odgovoru na tužbu priznao tužbeni zahtjev) do upisa vlasništva predmetne nekretnine došlo zbog pasivnosti tužitelja – nije ishodio uknjižbu s prednika tuženika na svoje ime iako je to bio u mogućnosti jer je za to posjedovao valjanu zemljišnoknjižnu ispravu, tada on svojim postupanjem nije dao povoda za tužbu pa mu pripada pravo na parnični trošak.*¹⁴

*Kada nakon smrti davatelja uzdržavanja primatelj uzdržavanja podnese prema nasljednicima davatelja uzdržavanja tužbu za raskid ugovora o doživotnom uzdržavanju i ako su nasljednici pristali preuzeti ugovorne obveze, tada je upravo on dao povod za tužbu.*¹⁵

Bilo kakvo osporavanje zahtjeva od strane tuženika onemogućuje primjenu predmetne odredbe:

*Suprotno tvrdnji revidenta pravilno je drugostupanjski sud naveo da je tuženik osporavao udio tužiteljice u zajedničkoj imovini, tvrdeći da je ista samo minimalno svojim radom dala doprinos stjecanju zajedničke imovine, pri čemu je isti sukcesivno, tijekom postupka priznavao što se ulazi u zajedničku imovinu. U takvoj situaciji nije niti bilo moguće primijeniti odredbu čl. 157. ZPP, a na što se ukazuje u reviziji.*¹⁶

Nemogućnost primjene odredbe čl 157. ZPP-a javlja se i u slučaju kad se tuženik u postupku prvotno protivi postavljenom zahtjevu, a nakon toga mu u cijelosti udovolji.¹⁷

13 Županijski sud u Bjelovaru, Gž-478/02-2 od 7. ožujka 2002., dostupno na: <http://www.sudacka-mreza.hr>, posjećeno 23. travnja 2018.

14 Županijski sud u Bjelovaru, Gž-986/12-2 od 4. lipnja 2013., dostupno na: <https://sudovi.pravosudje.hr/zsbj/img/File/sudska%20praksa/BILTEN%202013.pdf>, posjećeno 23. travnja 2018.

15 Županijski sud u Koprivnici, Gž 1303/2001 od 2. studenoga 2011., dostupno na: <http://sudskapraksa.csp.vsrh.hr>, posjećeno 23. travnja 2018.

16 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 2194/10-2 od 7. ožujka 2012., dostupno na: <http://sudskapraksa.csp.vsrh.hr>, posjećeno 23. travnja 2018.

17 VSH, Rev 445/82-PSP 22/157, citirano prema: GPPP, str.

U Zakonu o obveznim osiguranjima u prometu¹⁸ propisano je pravo oštećenika na podnošenje odštetnog zahtjeva prema odgovornom osiguratelju.

Nepodnošenje takvog zahtjeva prije podnošenja tužbe može za oštećenika rezultirati obvezom nadoknade troškova protivnoj stranci:

*Odgovorni osiguratelj (tuženik), kojem oštećenik (tužitelj) prije podnošenja tužbe nije podnio odštetni zahtjev u skladu s odredbama Zakona o obveznim osiguranjima u prometu, i koji je nakon primitka tužbe odmah u cijelosti priznao tužbeni zahtjev, nije dao povoda pokrenutoj parnici pa stoga nije ni dužan naknaditi parnični trošak tužitelju, već je tužitelj dužan njemu naknaditi prouzročeni trošak.*¹⁹

Ovisno o okolnostima konkretnog predmeta za donošenje zaključka o tome je li tuženik dao povod za tužbu, nije relevantno je li tužitelj pokušao mirno riješiti spor, već aktivnosti i radnje tuženika prije pokretanja postupka:

*Za ocjenu da li je tužena dala ili nije dala povoda za tužbu, a od čega ovisi i odluka o troškovima postupka u slučaju priznanja tužbenog zahtjeva, nije relevantno da li se je tužiteljica, prije podnošenja tužbe za utvrđenje ništavosti ugovora i uspostavu zemljišnoknjižnog stanja kakvo je bilo prije sklapanja ništavog ugovora, obratila tuženoj za pokušaj mirnog rješenja spora, već je odlučno da li je tužena nekim svojim postupcima, nekim činjenjem ili propuštanjem, sudjelovala u nastanku nekog pravnog stanja zbog kojeg je tužitelj i zatražio sudsku zaštitu podnošenjem tužbe.*²⁰

U navedenoj odluci vidljiva je složenost odlučivanja o tome daje li dužnik u konkretnom slučaju povod za tužbu.

Kad aktivnosti tuženika prije pokretanja postupka uzrokuju pravnu situaciju zbog koje je tužitelj primoran podnijeti tužbu, nema sumnje da je time tuženik dao povod za tužbu, a eventualni pokušaj mirnog rješenja spora ne mijenja tu okolnost.

470.

18 Zakon o obveznim osiguranjima u prometu (Narodne novine, broj 151/05, 36/09, 75/09, 76/13 i 152/14)

19 Županijski sud u Bjelovaru, Gž-1807/11-2 od 20. veljače 2012., objavljena u Izboru odluka Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, br. 2/2012, str. 238.-239.

20 Županijski sud u Bjelovaru, Gž-620/09-2 od 4. lipnja 2009., dostupno na: <https://sudovi.pravosudje.hr/zsbj/img/File/sudska%20praksa/BILTEN%202009.pdf>, posjećeno 23. travnja 2018.

Kada se tužitelj obrati tuženiku sa zahtjevom za mirno rješenje spora na koji se tuženik ne očituje, ali nakon pokretanja postupka prije upuštanja u raspravljanje prizna tužbeni zahtjev, nema mjesta primjeni odredbe čl. 157. ZPP-a:

Kad se tužitelj prije podnošenja tužbe u skladu s odredbom čl. 186.a Zakona o parničnom postupku obratio sa zahtjevom za mirno rješenje spora, na koji tuženik nije odgovorio, dao je povod za tužbu, pa ni priznanje tužbenog zahtjeva koje bi bilo dano u odgovoru na tužbu ne bi utjecalo na tuženikovu obvezu naknade troškova.²¹

Tuženici su u datom slučaju dali povoda za tužbu jer nisu postupili po zahtjevu tužitelja prije tužbe, već su to učinili nakon podnošenja tužbe, čime su tužitelju prouzrokovali trošak. Kako je tužitelj odmah povukao tužbu kad su tuženici postupili po njegovom zahtjevu i zatražio naknadu prouzrokovanog parničnog troška, osnovano je prvostupanjski sud naložio tuženicama da naknade parnični trošak tužitelju (sastoji se od izdatka za sastav tužbe) jer su oni taj trošak prouzrokovali svojom krivnjom.²²

U judikaturi se javljaju suprotna stajališta oko toga je li čl. 157. ZPP-a moguće primijeniti samo na dio zahtjeva tužitelja. Vrhovni sud Republike Hrvatske u jednoj recentnoj odluci na to pitanje daje potvrđan odgovor:

Iako nakon djelomičnog priznanja tužbenog zahtjeva sud nije donio djelomičnu presudu na temelju priznanja sukladno odredbi čl. 329. st. 2. ZPP-a što je bio dužan učiniti, već je nastavio voditi postupak u odnosu na cijeli iznos (45.165.466,12 kuna) te je u odnosu na cijeli iznos odlučio presudom, to ne utječe na činjenicu da je tuženik djelomično priznao tužbeni zahtjev pa je u odnosu na dio tužbenog zahtjeva koji je tuženik priznao (16.819.648,15 kuna) trebao suditi parnični trošak tuženiku sukladno odredbi čl. 157. ZPP-a, a u odnosu na preostali dio tužbenog zahtjeva za koji je trebalo nastaviti voditi parnični postupak (26.723.579,85

kuna) suditi trošak sukladno odredbi čl. 154. st. 1 ZPP-a, jer je u odnosu na preostali dio tužbenog zahtjeva (koji je odbijen) tuženik uspio u cijelosti.²³

U praksi drugostupanjskih sudova nailazimo na suprotno stajalište prema kojem čl. 157. ZPP-a nije moguće primijeniti kod djelomičnog priznanja tužbenog zahtjeva:

Neovisno o tome je li tuženik dao povoda za tužbu, u konkretnom slučaju ova druga pretpostavka nije ispunjena, a to je da je tuženik prije nego što se upustio u raspravljanje o glavnoj stvari priznao (cjelokupni) tužbeni zahtjev. Naime, dio tužbenog zahtjeva tuženik nije priznao pa ne može doći do primjene odredbe čl. 157. ZPP-a što dovodi do zaključka da je pravilno sud prvog stupnja tuženiku naložio da tužitelju naknadi troškove postupka, a zahtjev tuženika za naknadu troškova postupka da je pravilno odbio kao neosnovan.²⁴

S obzirom da pravila parničnog postupka dopuštaju djelomično priznanje tužbenog zahtjeva autor ne vidi razlog zbog kojeg bi takvo djelomično priznanje bilo prepreka za primjenu odredbe čl. 157. ZPP-a u situaciji u kojoj tuženik (u odnosu na taj dio zahtjeva) nije dao povod za tužbu.

6. Zaključak

Tuženiku koji nije dao povod za pokretanje postupka, a nakon podnošenja tužbe (priznanjem tužbenog zahtjeva) omogućio njegovo brzo okončanje tužitelj je obavezan nadoknaditi parnične troškove.

Donošenje zaključka o tome je li tuženik u konkretnom slučaju uzrokovao pokretanje postupka vrlo je zahtjevan i složen proces.

O tome svjedoči i sudska praksa koja o pojedinim pitanjima vezanim uz čl. 157. ZPP-a nudi različita rješenja.

Analizom normativnog uređenja i na primjerima iz prakse autor je u ovom radu ukazao na značenje koji nedavanje povoda za tužbu ima prilikom odlučivanja o troškovima parničnog postupka.

21 Visoki trgovački sud Republike Hrvatske, Pž-2721/2011-3 od 13. listopada 2011., objavljena u Izboru odluka Vrhovnog suda Republike Hrvatske, br. 1/2012, str. 272.-273.

22 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Gzz 21/1994-2 od 28. prosinca 1994., dostupno na: <http://sudskapraksa.csp.vsrh.hr>, posjećeno 23. travnja 2018.

23 Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 440/13-2 od 27. svibnja 2015., dostupno na: <http://sudskapraksa.csp.vsrh.hr>, posjećeno 23. travnja 2018.

24 Županijski sud u Zagrebu, Gž-3794/15-2 od 31. kolovoza 2016., dostupno na: www.iusinfo.hr, posjećeno 23. travnja 2018.

Ne treba se držati zakona k'o pijan plota

(Josip Broz Tito u Splitu 1962. godine)

Piše:
**mr. Dražen
Matijević**

odvjetnik
u Osijeku

„Grijesi su nam, tvrdi a kajanja kratka, za svako priznanje neka skupo plate, a onda se noge u kaljužu vrate jer je sve oprala jedna suza slatka.“¹
(Charles Baudelaire)

Sve mi se nekako čini da je naslovna rečenica, koju je bivši neograničeni vladar izrekao prije nekih 56 godina, ostavila u svijesti ovog (našeg) naroda znatno trajnije i znatno dublje posljedice nego što bi se to moglo očekivati. Nakon krvavog rastanka s bivšom državom, ali i s bivšim tzv. socijalističkim režimom, pojavila se i postala omiljenom nova, lijepa i poželjna sintagma – vladavina prava. Naslušali smo se u proteklih 28 godina s različitim političkih govornica isticanja, pozivanja, pa i zaklinjanja na ostvarenje ideala sadržanog u toj sintagmi. Međutim, ideal ne bi bio ideal kada bi ga bilo jednostavno, brzo i lako dostići i ostvariti. Nismo se tomu ni neki od nas naivnih nadali, niti smo računali s tim da će vladavina prava u nekom kratkom roku obasjati našu zbilju u svoj svojoj punoći. Svjesni smo amaneta koji su nam ostavili sustav i vlastodršci koji su nemilice vladali (da ne kažem – harali) ovom zemljom 45 godina, doista se ne pridržavajući (čak ni vlastitih) zakona k'o pijan plota. Ipak smo vjerovali u postupno, polagano, ali stalno i dosljedno približavanje idealu vladavine prava. Nažalost, sve je očiglednije i jasnije da, barem za sada, od toga neće biti ništa. Takav zaključak jednostavno mi nameću neki postupci naše zakonodavne, ali i sudbene vlasti, od kojih želim spomenuti i istaknuti samo nekoliko naslikovitijih.

¹ Charles Baudelaire: *Cvjetovi zla*

Potrebno je prije svega razjasniti i točno odrediti što bi to predstavljala i u čemu bi se sastojala ta vladavina prava. Mislim da se vladavina prava ostvaruje na dva načina. Prvo – donošenjem takvih zakona i drugih propisa koji se temelje na suvremenim uljuđenim i u demokracijama prihvaćenim i poštovanim načelima. Drugo – poštivanjem i dosljednim provođenjem prihvaćenih zakona i propisa, bez odstupanja i bez iznimaka. Čini se jednostavnim, ali nas naši donositelji zakona, kao i naši provoditelji zakona, učestalo podsjećaju i uvjeravaju da to baš i nije tako. To pokazuje da ni zakonodavna, ni sudbena vlast nemaju baš puno volje poći putem vladavine prava. Razlog tomu vjerojatno je skliskost toga puta, jer bi se mnogi moćnici, uglednici i njima slični mogli doista poskliznuti ako bi zakoni vrijedili jednako za sve i prema svima se jednako primjenjivali. Pritom uopće ne mislim na nekakve kaznene odgovornosti i sl. već samo na ono najjednostavnije – da svaki, ali baš svaki građanin smije i može činiti sve što je zakonom dopušteno, a ne smije i ne može činiti bilo što što zakonom nije dopušteno.

Razlozi zbog kojih ovo pišem leže u primjerima koji slijede.

Najprije je 2012. godine donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku. Dok se još boja na otisnutom tekstu zakona nije ni osušila, uslijedile su brojne (da ne kažem – bezbrojne) izmjene i dopune, pa onda izmjene i dopune tih izmjena i dopuna. Pritom je morao svoje reći i Ustavni sud i poništiti nekih pedeset, šezdeset protuustavnih odredaba. Na taj je način narodu, a pogotovo nama odvjetnicima, bilo jasno dano do znanja da će vladavina prava morati pričekati još neko

(neodređeno) vrijeme. Naime, ako se donosi tzv. sustavni zakon, što će reći zakon koji uređuje vrlo veliko i vrlo značajno područje prava, pa takav kakav je donesen ne smije ni za živu glavu stupiti u primjenu već ga se treba i mora višekratno mijenjati i dopunjavati, onda to predstavlja udaljšavanje od vladavine prava koracima Veloga Jože.

Zatim je donesen još jedan vrlo zanimljiv prigodni zakon. Da bi se nekako mogao provesti i svakako završiti osuđujućom presudom barem jedan od postupaka pokrenutih protiv bivšeg premijera, donesen je Zakon o nezastarijevanju kaznenih djela ratnog profiterstva i kaznenih djela iz procesa pretvorbe i privatizacije. Taj zakon dugačkog imena i kratke pameti, očigledno protuustavan, prošao je, nažalost, i kontrolu ustavnosti iako nije smio, a pravници koji su odmah shvatili njegovu namjenu nadjenuli su mu ime – *Lex Sander*. Na željeni put prema vladavini prava tim se zakonom srušilo veliko klizište sazdano od pukog voluntarizma i pokazalo nam da se tim putem neće ići. Od vremena velikog Hamurabija koji je dao napisati svoj zakon i uklesati ga u najtvrdi kamen, pa do plemenitog viteza Johana Paula Anselma Rittera von Feuerbacha i njegove maksime *Nulum crimen, nula poena sine lege*, bilo je prošlo oko tri tisuće i pet stotina godina, a od tada do danas još oko dvjesto i pedeset godina. A onda su na pozornicu pravne povijesti stupili suvremeni hrvatski zakonodavci i bez oklijevanja i bez grižnje savjesti izbrisali najznačajnije pravilo uljuđenog kaznenog prava.

I tu nije bio kraj. Pred sam dugo očekivani dan ulaska Hrvatske u Europsku uniju pokazala se potreba da se izigra obveza preuzeta tijekom pregovora o našem priključenju Europskoj uniji. Da ne bismo morali stranoj državi – Njemačkoj izručiti neke naše, prema bivšim mjerilima zaslužne građane, donesen je zakon poznat u javnosti pod nazivom *Lex Perković*. Vladavina prava još je jednom potpuno zaobiđena, zanearena i zaboravljena, a Hrvatska je kao najnovija članica EU-a osramoćena. Kako je sve to završilo, svima nam je poznato. Poznati pjesnik Mak Dizdar to bi opisao riječima:

„Što se desilo na kraju
i sami ste već čuli više sad znate,
neki se sada nalaze u paklu, a neki u raj,
nekima su razbili samo glavu, a nekome i
gnjate...“²

Da ne odem predaleko i preširoko, neću više ništa o zakonodavnoj djelatnosti koja nas od puta prema idealu vladavine prava odvlači kao što đavo odvlači grješnu dušu od dobrih djela. Međutim, i u djelovanju sudbene vlasti u širem smislu tog pojma, pojavljuju se mnogobrojni slučajevi postupanja suprotnih odredbama pojedinih zakona i odredbama Ustava. Neki od tih slučajeva već su se našli i pred Međunarodnim sudom za ljudska prava u Strasbourgu i odlukama tog suda vrlo je jasno poručeno našoj sudbenoj vlasti da to tako ne smije ići. Kako sada stvari stoje, velika je vjerojatnost da će se takvi predmeti pred spomenutim tribunalom značajno namnožiti, a sve samo zato što su dijelovi našeg sudbenog sustava smetnuli s uma da ovo društvo, ako doista želi uspostaviti vladavinu prava, mora tako i postupati.

Unatrag nekog vremena jako se uobičajilo da tijela kaznenog progona, tj. Državno odvjetništvo i USKOK, traže od sudova dopuštenje za tajno praćenje i snimanje razgovora koje pojedine osobe vode putem različitih telekomunikacijskih uređaja. Naši sudovi takvim zahtjevima redovito udovoljavaju donoseći nedostatno obrazložene naloge pozivajući se na čl. 332. st. 1. toč. 1. ZKP-a, zanemarujući pritom vrlo jasne odredbe Ustava. Naime, sloboda i tajnost svih oblika općenja zajamčene su odredbom čl. 35. st. 1. Ustava, a kada i pod kojim uvjetima se ta sloboda i tajnost mogu ograničiti propisano je odredbom čl. 16. st. 1. Ustava Republike Hrvatske. U toj su odredbi navedena četiri opća društvena dobra koja su toliko važna i toliko značajna da ih je dopušteno štiti čak i ograničenjem onih prava i sloboda koje Ustav jamči svim građanima. Ta dobra su:

- a) sloboda i prava drugih ljudi
- b) pravni poredak
- c) javni moral
- d) zdravlje.

² Mak Dizdar: *Iskaz petog svjedoka*

Nalozi koje donose naši sudovi udovoljavajući zahtjevima Državnog odvjetništva ili USKOK-a u pravilu se uopće ne osvrću na navedena ograničenja propisana Ustavom. Tako se vrlo često događa da se tajno snimanje telekomunikacijskih veza nekog osumnjičenika dozvoljava za takva kaznena djela koja ni na kakav način ne ugrožavaju ni slobodu, ni prava drugih ljudi, a naravno da u daleko najvećem broju slučajeva nema ni bilo kakve sumnje u ugrozu javnog poretka. Ugroza javnog morala je također više nego rijetka, a da ugrozu zdravlja i ne spominjem. Najčešće se tajno snimanje telekomunikacijskih veza dozvoljava za prikupljanje dokaza o raznim vrstama imovinskih kaznenih djela, a svakomu je jasno da takva kaznena djela, ma kako bila nazvana i kvalificirana, ne dovode u pitanje ni slobode ni prava drugih ljudi, niti ugrožavaju pravni poredak, ne vrijeđaju javni moral (osim u mjeri u kojoj svako kazneno djelo vrijeđa javni moral), a ne prijete ni zdravlju pučanstva. No to ne zabrinjava ni tijela kaznenog progona koja sudovima postavljaju zahtjeve da se pojedinim građanima ograniče temeljna ljudska prava i slobode zajamčene odredbama čl. 36 st. 1. Ustava Republike Hrvatske, a ni sudove koji takvim zahtjevima vrlo širokogrudno udovoljavaju.

Naravno da takvo neopravdano i Ustavu suprotno lako i široko ograničavanje temeljnih ljudskih prava i sloboda predstavlja bitno i značajno udaljavanje od ideala vladavine prava. Zato nikoga ne trebaju čuditi „packe“ koje zbog toga Hrvatska i njezina sudbena vlasti, ali i ustavno-sudska vlast, učestalo primaju iz Strasbourga.

Još se jedan noviji primjer sustavnog nepoštivanja zakona pojavljuje u praksi USKOK-a. Iako je USKOK takvo tijelo državne vlasti koje nikada i ni pod kojim uvjetima i ni u kakvim okolnostima ne bi smjelo postupati protivno zakonu, uvriježio se običaj da pojedini zamjenici općinskih državnih odvjetnika, ili županijskih državnih odvjetnika koji su raspoređeni na rad u USKOK na temelju odredaba čl. 11. Zakon o USKOK-u, preuzimaju neovlašteno poslove koje su po istom Zakonu ovlašteni

obavljati jedino sam ravnatelj ili ravnateljica USKOK-a i njegovi, odnosno njezini zamjenici. Tako navedeni djelatnici općinskih ili županijskih državnih odvjetništava samostalno vode pojedine kaznene postupke iz nadležnosti USKOK-a, provode istražne poslove – što je posebno nedopustivo – podižu optužnice i zastupaju optužnice pred optužnim i pred raspravnim vijećima županijskih sudova. Pritom se čak neistinito potpisuju kao zamjenici ravnateljice ili ravnatelja USKOK-a, a to nisu. Većina takvih djelatnika, ili gotovo svi, ne ispunjavaju ni minimalne uvjete za zamjenike ravnatelja ili ravnateljice USKOK-a određen u čl. 8. Zakona o USKOK-u, što znači da uopće ne bi mogli ni biti imenovani zamjenicima ravnateljice ili ravnatelja USKOK-a.

Na žalost, unatoč brojnim upozorenjima nas odvjetnika koji se kao branitelji nalazimo u tako (nezakonito pokrenutim i nezakonito) vođenim postupcima, do danas nije uslijedio potreban odgovor najviše sudske stepenice u Hrvatskoj, a ne znam je li takav predmet već stigao do Ustavnoga suda. U svakom slučaju, opisano nepoštivanje zakona od tijela zaduženog za čuvanje društva i pravnog poretka od nekih najozbiljnijih vrsta kaznenih djela, predstavlja značajno i teško popravljivo odstupanje od puta prema vladavini prava. Vrlo se lako može dogoditi, a vrlo vjerojatno da će se i dogoditi, ako izostane pravovremeni odgovarajući i nužan odgovor Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, ili u lošijem slučaju Ustavnoga suda, da nas na obvezu poštivanja smjera prema ostvarenju ideala vladavine prava ponovno i višekratno podsjeti Međunarodni sud za ljudska prava u Strasbourgu.

Smatrao sam svojom građanskom, ali osobito odvjetničkom dužnošću da ovo stavim na papir i tako pokušam obratiti pozornost stručne, a svakako i ukupne opće javnosti na neželjene i nedopustive pojave i događaje koji cijelo društvo i državu drže vrlo daleko od ideala vladavine prava. Pri tomu sam potpuno svjestan slabšaše snage i slabšašnog dosega svojega glasa, ali neka... Možda će se jednom ipak nešto promijeniti.

Komentar Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma – nova knjiga Šime Pavlovića

Šime Pavlović, odvjetnik iz Zadra barem još neko kratko vrijeme, objavio je novu knjigu: „Komentar Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma“ u izdanju Libertin naklade iz Rijeke.

samo veliki pravni pisac. Potpuno dovoljno! I nadamo se s nesmanjenim žarom i plodnošću. Baš zato, Šime Pavlović zaslužuje da se o njemu kaže nešto više. Rođen je davne 1945. godine u siromašnom, ali ponosnom Korlatu (Benkovac). Osmogodišnju školu i poznatu zadarsku gimnaziju završio je u Zadru 1963. godine. „Jedan od razloga studija prava, a ne moje želje da studiram teoretsku ili atomsku fiziku, što su moji srednjoškolski prijatelji od mene i očekivali, upravo je puno djece u obitelji, a otac-radnik jedini zaposlen. I danas smatram da sam promašio profesiju“, kazao je jednom prilikom Šime. Godine 1969. na pripravničku vježbu primio ga je poznati zadarski i hrvatski odvjetnik dr. Milan Vladović. Odvjetnik je bio do sredine 1977. godine, potom zamjenik Okružnog javnog tužitelja u Zadru. Od 1986. pa do rujna

Piše:
dr. sc. Tin Matić

urednik
Odvjetnika

Na Šimine knjige pomalo smo navikli. Prema nekim izvorima, ovo je njegova dvadeseta knjiga. Ovako na brzinu usudio bih se reći da je Šime najplodniji pravni pisac-odvjetnik. Zapravo, usudio bih se reći, s obzirom na količinu i kvalitetu objavljenih knjiga, da je Šime ipak prvenstveno veliki pravni pisac, a potom odvjetnik. Naime, knjige su javno dobro i svima dostupne, njegovo odvjetničko djelovanje zatvoreno je pretežito u njegovom uredu, pa se usuđujemo suditi na temelju javno dostupnih činjenica.

Šime se nedavno oprostio od uredništva Odvjetnika (bio je aktivni recenzent i autor stručnih članaka u našem časopisu), a uskoro će se oprostiti i od odvjetništva. I ostat će nam

1990. godine radio je kao sudac i predsjednik Kaznenog odjela Okružnog suda u Zadru. Nakon toga vratio se u odvjetništvo i ostao do danas.

Jedna od recenzentica najnovije Šime knjige, prof. dr. Sonje Cindori, okarakterizirala je ovo djelo kao znanstveno djelo. Od iznimne je važnosti zbog jezgrovite interpretacije Zakona iz perspektive europskog, kaznenog i financijskog prava citiranjem pravnih, znanstvenih i stručnih izvora ili vlastitom interpretacijom pravnih normi; osebujnog stila pisanja; originalnog i argumentiranog kritičkog stava te općeg pristupa primjerenog za širi krug čitatelja, čak i za one koji nemaju pravnu naobrazbu. Autor iskače iz standardnih obrazaca pravnog izričaja interpretacijom na sebi svojstven način originalnim stilom izražavanja, što je bogatstvom izričaja i sposobnošću sagledavanja ove kompleksne materije iz perspektive raznih grana prava odraz dugogodišnje prakse u području njihove primjene, poglavito primjene kaznenog prava.

Osim što sveobuhvatno obrađuje jednu od najatraktivnijih tema današnjice: pranje novca i financiranje terorizma, dodiruje i pitanje proliferacije oružja za masovno uništenje koju

FATF tek 2012. navodi kao novu prijetnju globalnoj sigurnosti. Zbog šarolikog sadržaja komentara Zakona i intrigantnog stila autora koji čitatelja tjera na dublje promišljanje i sagledavanje predmetne problematike iz sasvim drugačijeg kuta, djelo predstavlja značajan znanstveni doprinos akademskoj zajednici i stručnoj javnosti.

Knjiga ima više od 700 stranica i podijeljena je u nekoliko dijelova. Kako sam već uvodno istaknuo, najveći dio knjige obuhvaća komentar Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma koji je stupio na snagu 1. siječnja 2018. godine. U nastavku knjige autor obrađuje tri naizgled odvojene cjeline, ali koje su u svojoj suštini čvrsto i organski povezane. To je problematika obrađena pod naslovom Pranje novca, zatim Financiranje terorizma i konačno Proliferacija oružja za masovno uništenje i njezino financiranje. Na kraju zahvaljujem i recenzentima knjige prof. dr. Sonji Cindori, sucu Damiru Kosu i dr. sc. Željku Mršiću, čije sam misli djelomično posudio u ovom osvrtu s jedinom namjerom da se djelo uistinu vjerodostojno prikaže.

I završno, Šime nisi promašio profesiju. Ili ako baš hoćeš, drago mi je da jesi.

Kolokacije u jeziku prava

Torta pred Vrhovnim sudom

Zamislite načas ovaj scenarij: niste odvjetnik, nego slastičar. Kao iskusan obrtnik pravite ukusne torte i kolače, a kao uvjereni kršćanin-katolik spadate među one vjernike koji se protive istospolnom braku. Jednoga jutra stiže vam narudžba za tortu. Vaš kupac želi da mu na torti napišete „Podržite homoseksualni brak“. Ta je poruka u očitom neskladu s vašim vjerskim uvjerenjima. Što ćete učiniti? Hoćete li prihvatiti narudžbu, ili je odbiti?

Upravo takav scenarij odigrao se 2014. godine u Belfastu u slastičarnici obitelji McArthur. Slastičari nisu mogli prihvatiti da šećernom glazurom ispisuju slovo po slovo poruke „Support gay marriage“, jer je ona protivna njihovim vjerskim uvjerenjima. Odbili su kupca, našto ih je on tužio zbog spolne diskriminacije. I doista, prvostupanjski i drugostupanjski sud složili su se da je u pitanju radnja diskriminacije na osnovi spolne orijentacije, pa su presudili u korist kupca i dosudili mu naknadu štete. No, McArthurovi nisu mirovali i sporna je torta završila pred Vrhovnim sudom Ujedinjenog Kraljevstva. I što je Sud rekao? Kome je dao za pravo? Citirat ću dio obrazloženja presude koju je u listopadu ove godine u ime peteročlanog sudskog vijeća napisala Lady Hale (uzgred, predsjednica Suda, jedna od dviju žena u dvanaesteročlanom Sudu i najstariji član najmlađeg vrhovnog suda u jednoj državi – zasad još uvijek – članici EU-a): „Duboko je ponižavajuće i uvreda je ljudskom dostojanstvu uskratiti nekoj osobi uslugu zbog njene rase, roda, invaliditeta, spolne orijentacije ili koje druge zaštićene osobine. Ali to se nije dogodilo u ovom slučaju... Sloboda izražavanja, zajamčena člankom 10. Europske konvencije o ljudskim pravima, uključuje i pravo osobe

na neizražavanje političkog stajališta u koje ta osoba ne vjeruje. Ovaj Sud smatra da nitko ne smije biti prisiljen imati ili izražavati političko mišljenje koje ne podupire.“ (*It is deeply humiliating, and an affront to human dignity, to deny someone a service because of that person's race, gender, disability, sexual orientation or any of the other protected personal characteristics. But that is not what happened in this caseFreedom of expression, as guaranteed by article 10 of the European convention on human rights, includes the right not to express an opinion which one does not hold. This court has held that nobody should be forced to have or express a political opinion in which he does not believe.*)

Stavivši, dakle, na vagu diskriminaciju s jedne i slobodu izražavanja s druge strane, Vrhovni sud Ujedinjenog Kraljevstva zaključio je da sloboda izražavanja (točnije, u ovom slučaju neizražavanja) nosi prevagu. Radnja diskriminacije zapravo i nije počinjena, rekao je Sud, jer Ashersi nisu naručitelja odbili zbog njegove spolne orijentacije, već zbog svog odnosa prema poruci koju je trebalo ispisati. *The objection was to the message, not the messenger.*

Vratimo se na scenarij s kojim smo započeli priču. Ako ste odbili kupca, dobili ste na svoju stranu Vrhovni sud Ujedinjenog Kraljevstva. Čestitam vam. Ja se tom podrškom ne mogu pohvaliti, jer da sam ja slastičarka, ne bih odbila spornu narudžbu, ne zato što podržavam ili ne podržavam istospolni brak, već zato što ne mislim da je slastičarska torta ozbiljno mjesto za izražavanje osobnih stavova i uvjerenja o važnim društvenim pitanjima. Osim toga – i još važnije – ne bih smatrala da ispisujući poruku koju je netko naručio očitujem svoje osobno uvjerenje, već

Piše:

Ivana Bendow
prof.

O autorici:

Ivana Bendow, profesorica engleskog jezika, autorica je dvaju rječnika u nakladi Školske knjige. Pisanje (novinarstvo i esejistiku) studirala je na University of Massachusetts u Sjedinjenim Američkim Državama. Podučava pravnički engleski jezik, prevodi stručne tekstove i sastavlja hrvatsko-engleski pravni rječnik.

uvjerenje naručitelja. Doduše, mogu zamisliti poruke koje ne bih pristala ispisati ni na torti ni igdje drugdje. Ni na dnu mora. Ali takve su poruke već ionako obuhvaćene kaznenim pravom, pa o njima nije potrebno raspravljati.

I u Sjedinjenim Državama poneka torta dogura do najviše sudske instance. Ljetos je američki Vrhovni sud presudio u korist slastičara koji je odbio ispeći svadbenu tortu homoseksualnom paru. I to tri godine nakon što je vodećom presudom *Obergefell v Hodges*

obvezao sve američke države na priznanje istospolnih brakova.

Koje bi mogle biti implikacije navedenih sudskih odluka? Ako dobro čitam poruku spomenutih vrhovnih sudova LGBT zajednici, ona glasi: istospolne brakove možete sklapati, ali pritom morate trpjeti da vam slastičari, restorateri, cvjećari, fotografi, tiskari, krojači i taksisti možda uskrate svoje usluge. Ne zbog vaše spolne orijentacije, već zbog vaših pisanih poruka na tortama, svadbenim pozivnicama i cvjetnim aranžmanima.

uskratiti uslugu, odbiti pružiti uslugu to deny a service, to refuse to provide a service

je li zakonito uskratiti uslugu is it lawful to deny a service, is it legal to refuse a service

duboko se ne slagati s porukom to profoundly disagree with a message

vjerska uvjerenja religious beliefs

u neskladu s inconsistent with

u neskladu s vjerskim uvjerenjima pružatelja usluge inconsistent with the service provider's religious beliefs

prvostupanjski sud a court of first instance, a first-instance court, a trial court

drugostupanjski sud a court of second instance, a second-instance court, a court of appeal, an appeal court, an appeals court, an appellate court

na prvom stupnju, na drugom stupnju at first instance, at second instance

vodeća presuda a leading judgment, a landmark judgment

donijeti presudu to give judgment, to deliver judgment, to hand down judgment

donesena je presuda u korist tužitelja judgment was given in favour of the claimant

dosuditi naknadu štete to award damages
tužitelju je dosuđena naknada štete the claimant was awarded damages

radnja diskriminacije an act of discrimination

počiniti radnju diskriminacije to commit an act of discrimination

navodna diskriminacija the alleged discrimination

diskriminacija na osnovi spolne orijentacije discrimination on grounds of sexual orientation

na osnovi invaliditeta on grounds of disability

na osnovi rase on grounds of race

na osnovi etničke pripadnosti on grounds of ethnicity

diskriminacija se dogodila discrimination took place, discrimination happened

diskriminirati osobu to discriminate against a person

slastičarnica a bakery, a pastry shop

slastičar a baker, a pastry chef

je li slastičar diskriminirao kupca did the baker discriminate against the customer

implikacije ramifications

dalekosežne implikacije te odluke the far-reaching ramifications of that decision

istospolni brak same-sex marriage

protiviti se istospolnom braku to oppose same-sex marriage

sklopiti brak to contract a marriage

brakovi sklopljeni u inozemstvu marriages contracted abroad

sloboda izražavanja mišljenja the freedom to express an opinion

sloboda neizražavanja mišljenja the freedom not to express an opinion

odani katolik a devout Catholic

Vrijeme u jeziku prava

Vrijeme je fizikalna veličina kojom se označava trajanje nekog događaja (*Jamstvo traje 24 mjeseca.*), razmak (udaljenost) između dvaju događaja (*Jamstvo traje od 24 mjeseca do 60 mjeseci.*), početak ili završetak nekog događaja. Podatak o vremenu u kojem se nešto dogodilo, događa se, dogodit će se ili će nešto vrijediti, biti na snazi, iznimno je važan, a njegovu preciznost možemo osigurati samo dobrim poznavanjem izraza i sadržaja riječi koje imaju vremensko značenje. Mogućnost njihova različitog tumačenja kao posljedicu može imati nesigurnost u govorenome i pisanome sporazumijevanju.

Od – do

Radno vrijeme trgovine je od 8 do 19 sati.

Radno vrijeme trgovine: 8 – 19 sati

Radno vrijeme trgovine je između 8 i 19 sati.

Svim trima rečenicama prenosi se isti sadržaj, isto značenje. Iz tih je rečenica jasno (nedvojbeno, jednoznačno) da je početak radnog vremena trgovine u 8, a završetak u 19 sati. Čak i ako bi se, premda nepravilno, tumačilo da vremenska oznaka *do 19 sati* ne podrazumijeva 19,00 sati, nego vrijeme koje prethodi 19 sati, npr. 18 sati, 59 minuta i 59 sekundi i ako bi zbog takva tumačenja trgovina bila zatvorena jednu sekundu prije 19 sati, to ne bi bilo bitno i mogli bismo zanemariti jer je riječ o razlici od samo jedne sekunde. Promjena značenja vremenskih oznaka, međutim, može imati znatne posljedice ako se umjesto sati, npr. u rečenici navode dani.

Popust vrijedi 20. i 21. prosinca.

U rečenici su navedena dva dana koja slijede jedan za drugim. Sastavni veznik *i* označava da

se popust odnosi na oba dana. Da je rečenica glasila: *Popust vrijedi od 20. do 21. prosinca.*, također bi, kao i u prethodnoj rečenici, bilo jasno da popust ne vrijedi samo 20., nego i 21. prosinca. Kada popust ne bi vrijedio i 21. prosinca, onda bi rečenica glasila: *Popust vrijedi 20. prosinca.*, a datum 21. prosinca ne bi se navodio.

Popust vrijedi 20. i 24. prosinca.

Značenje je ove rečenice da popust vrijedi dva dana (20. i 24. prosinca) koja ne slijede jedan za drugim. Značenje bi se znatno promijenilo kad bi umjesto veznika *i* u rečenici bili navedeni prijedlozi *od, do* ili prijedlog *između*, tj. kad bi rečenica glasila: **Popust vrijedi od 20. do 24. prosinca.** ili **Popust vrijedi između 20. i 24. prosinca.** Značenje bi te rečenice, naime, bilo da popust vrijedi 20., 21., 22., 23. i 24. prosinca, odnosno da vrijedi pet dana, a ne dva dana.

Ugovor vrijedi od 1. siječnja do 31. prosinca.

Kao i u prethodnom primjeru, i ovdje bi sporno moglo biti značenje prijedloga *do*. Naime iako se već uvriježilo nepisano pravilo kako se ono što je navedeno odnosi i na vremensku oznaku koja slijedi nakon prijedloga *do*, često je prisutna nesigurnost zbog koje se postavlja pitanje: *Znači li to da ugovor vrijedi i 31. prosinca ili prestaje vrijediti 30. prosinca u ponoć?* Zbog bojazni da bi rečenica mogla biti drugačije protumačena, nerijetko se navodi: ... **uključujući i 31. prosinca.**

Slično i rečenica **Pravo na popust pri kupnji ulaznice imaju djeca do 14 godina.** znači da pravo na popust pri kupnji ulaznice imaju djeca koja ulaznicu kupuju na dan koji prethodi danu njihova 15. rođendana, tj. cijelu godinu

Piše:

.....
**izv. prof. dr. sc.
Marko Alerić**

O autoru:

Izv. prof. dr. sc. Marko Alerić diplomirao je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a zatim magistrirao i doktorirao. Na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu zaposlen je kao profesor. Stalni je stručni suradnik Radio Sljemena u emisiji "Hrvatski naš svagdašnji". Suautor je knjige "Hrvatski u upotrebi".

u kojoj imaju 14 godina. I rečenica **Ulaznica za muzej vrijedi za grupu do 5 osoba**, znači da ulaznica vrijedi za 5 osoba, tj. da s tom ulaznicom u muzej može ući najviše pet osoba. Rečenica bi pravilno mogla glasiti i **Ulaznica za muzej vrijedi za grupu od najviše 5 osoba**. Ako bi, međutim, rečenica glasila **Ulaznica za muzej vrijedi za grupu od 5 osoba**, značenje rečenice posve bi se promijenilo. Sada bi ulaznica vrijedila samo za grupu koju čini ni više ni manje nego 5 osoba.

Jutros, proljetos...

Vremenski prilozi *jutros, proljetos* i slični, koji na kraju imaju glas (slovo) *s*, označavaju ono što je u odnosu na vrijeme u kojem govorimo bilo u prošlosti. *Jutros* znači u vrijeme današnjeg jutra, *proljetos* znači u proljeće koje je bilo najbliže vremenu u kojem o njemu govorimo, *ljetos* znači u ljeto koje je bilo najbliže vremenu u kojem o njemu govorimo. Slično je značenje i vremenskih priloga *jesenas* i *zimus*. Ako govorimo o, npr. zimi koja je prethodila onoj koja je najbliža vremenu u kojem o njoj govorimo, onda nećemo reći ili napisati *zimus*, nego *prošlogodišnje zime*, u zimi koja je bila prije dvije godine ili sl.

U skladu s navedenim *noćas* znači *prošle noći*, *sinoć* znači *tijekom večeri jučerašnjeg dana*, ali *večeras* znači *danas navečer ili ove večeri, večeri koja slijedi*.

Prema *danas, ljetos, noćas* nastavkom *-nji* nastali su pridjevi čiji je pravilan oblik *današnji, ljetošnji, noćasnji*.

Poslije, kasno, skoro / gotovo

Prilog *poslije* označava vrijeme koje će se dogoditi nakon drugog vremena ili s nekim vremenskim odmakom. Prilogom *poslije* u rečenicama: *O tome ću odlučiti poslije.* i *K tebi ću doći poslije.* želimo reći da će se radnje odlučivanja i dolaženja dogoditi nakon vremena na koje mislimo ili u kojem govorimo.

Prilog *kasno* značenjski je povezan s glagolom *kasniti*, što znači da označava da se nešto dogodilo, da se događa ili da će se dogoditi sa zakašnjenjem, nakon isteka vremena koje je bilo predviđeno, tj. *poslije predviđenog vremena*. Npr. ako je *dogovor bio u 8 sati, a osoba je stigla u 8 sati i 10 minuta, onda je osoba stigla 10*

minuta kasno ili 10 minuta kasnije, tj. zakašnila je deset minuta. Ako netko nije ustao na vrijeme, kažemo da je ustao kasno ili kasnije. Ako zbog toga nije na vrijeme došao na posao, opet kažemo da je na posao došao kasno ili kasnije, odnosno da je zakašnio.

Kada želimo reći ili napisati da se nešto dogodilo ili da će se dogoditi s nekim vremenskim odmakom, a ne sa zakašnjenjem, pravilno trebamo upotrijebiti prilog *poslije*, a ne *kasnije*, npr. pravilno je *Rodila se 1980., a njezin brat 10 godina poslije.*, a ne *10 godina kasnije*. U rečenici *O rješenju ćemo razmišljati poslije.* prilog *poslije* također je pravilno upotrijebljen (bilo bi nepravilno upotrijebiti prilog *kasnije*) jer ćemo o rješenju tek razmišljati, s razmišljanjem nismo zakašnili.

Prilog *skoro* vremenski je prilog koji ima značenje koje je jednako prilogu *uskoro*, u *skorjoj (bliskoj) budućnosti*. S njim je u tvorbenoj vezi pridjev *skorašnji*, tj. onaj koji će se dogoditi uskoro, u bliskoj budućnosti. Zato je pravilno, npr. *Ona će uskoro magistrirati.*, a nije pravilno *Ona će gotovo magistrirati.*

Prilog *gotovo* količinski je prilog koji znači *zamalo, umalo, samo što ne*. Pravilno je *Uštedjela je gotovo 1000 kuna.*, a ne *Uštedjela je skoro tisuću kuna.*

S obzirom na to da ovaj broj „Odvjetnika“ izlazi u vrijeme Božića i Nove godine, želim svima sretan (blagoslovljen ili čestit) **Božić**, sretnu (blagoslovljenu) i uspješnu **novu 2019. godinu!** Također sam, i bilo bi pravilno, mogao zaželjeti sretnu i uspješnu **Novu godinu**, pišući pridjev *novu* velikim početnim slovom. Ali značenje bi bilo različito. Ako zaželim sretnu **novu godinu**, onda znači da želim sretnu vremenski najbližu godinu, 2019., u koju skoro (ili uskoro, a ne gotovo) ulazimo, a koja traje od 1. siječnja do 31. prosinca. Ako zaželim sretnu **Novu godinu**, onda znači da želim sretan blagdan Novu godinu koji se slavi svakog 1. siječnja. Naime, pisanjem velikoga početnog slova, izraz *nova godina* od vremenskog razdoblja postaje blagdan (*Nova godina*), a u nazivu blagdana prva se riječ uvijek piše velikim početnim slovom.

**Dana 10. listopada 2018. godine pred predsjednikom
Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:**

NENAD BANOVAČ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
1. listopada
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u SPLITU.

SARA ČABARKAPA
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
1. listopada
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ZVONIMIR ĐURAN
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
1. listopada
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARINA HONOVIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
1. listopada
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u PAZINU.

TANJA KRAŠOVEC
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
1. listopada
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u VARAŽDINU.

MARIN MAŠIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
1. listopada
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

LUCIA MOČIBOB
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
1. listopada
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

JELENA ORLIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
1. listopada
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

TENA PAJALIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
1. listopada
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DINKO SINOVIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
1. listopada
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARIJANA ZELIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
1. listopada
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

Predsjednik HOK-a Josip Šurjak s novim članovima

Dana 14. studenoga 2018. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

LUKA BOŽIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. studenog
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

MAJA DŽAJIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. studenog
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u VUKOVARU.

GORANA FRANIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. studenog
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

JELENA KADUM
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. studenog
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u POREČU.

**ANAMARIJA
KRIŽANOVIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. studenog
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

**ŽELJKA KROLO
IVANOV**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. studenog
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARKO KRUC
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. studenog
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DAVOR KUTNJAK
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. studenog
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MAJA KUVAČ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. studenog
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

**ANAMARIJA
LIVAJA**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. studenog
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

DIJANA MAMIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. studenog
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

**EMANUEL
MATEŠIĆ**
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
5. studenog
2018. godine, sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

TOMISLAV MATIĆ
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u VODICAMA.

**KORNELIJA MIŠE
 BOBINAC**
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

ANA MLAČIĆ
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

JASNA MOFARDIN
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ROVINJU.

LUKA POROBIJA
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u VARAŽDINU.

**VALENTINA
 SMOKOVIĆ**
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u RIJECI.

MATO SUNĐI
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

**MARTINA
 ŠTEFANIĆ**
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u POREČU.

IGOR UMIČEVIĆ
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

PETRA VATAVUK
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

BOJANA VISKOVIĆ
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u SPLITU.

**MARKO
 VODANOVIĆ**
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

**IVANA ZANINOVIĆ
 SEMENOV**
 Odboren upis
 na sjednici
 Izvršnog odbora
 5. studenog
 2018. godine, sa
 sjedištem ureda
 u ZAGREBU.

*Predsjednik HOK-a
 Josip Šurjak s novim
 članovima*

Šime Kovačević, odvjetnik u miru (1939. – 2018.)

Poštovana obitelji Kovačević, dragi prijatelji, kolegice i kolege, danas smo se ovdje okupili da odamo posljednju počast našem dragom kolegi i prijatelju. Hrvatska odvjetnička komora i Odvjetnički zbor Splitsko-dalmatinske županije 20. listopada 2018. godine izgubili su svog uglednog člana, odvjetnika u miru Šimu Kovačevića. Iako još uvijek ne vjerujući vijesti da je otišao i jednostavno ne želeći to prihvatiti, moramo se ipak suočiti s bolnom činjenicom da nas je Šime zauvijek napustio.

Šime Kovačević rođen je 11. listopada 1939. godine u Žrnovnici. Osnovnu i srednju školu završio je u Splitu, gdje je upisao i Pravni fakultet. Diplomirao je 1964. godine. Vježbenički staž odradio je u uredu odvjetnika dr. Dalibora Paraća. Nakon položenog pravosudnog ispita, dana 1. rujna 1968. godine upisuje se u Imenik odvjetnika sa sjedištem ureda u Splitu.

U svojoj dugogodišnjoj odvjetničkoj praksi Šime je odgojio brojne odvjetničke vježbenike od kojih su danas neki uvaženi odvjetnici i suci. Ono po čemu ćemo ga svi pamtili je njegova dobrotu i vedar duh uvijek raspoložen za šalu. Mogu reći da sam ga osobno dobro upoznao kao starijeg kolegu, te da se u 15 godina koliko sam proveo radeći s njim, najprije kao vježbenik a zatim i kao mlađi kolega, ne sjećam niti jedne rečenice izrečene povišenim tonom, nikakve nekorektnosti u poslu ni prema kolegama ni prema strankama.

Šime je bio jedan od, kako mi to kažemo – „stare garde“ odvjetnika, koji je odvjetničku profesiju shvaćao kao poziv i način života te ju je obavljao s ljubavlju i predanošću. Uvijek je zastupao načela odvjetničke etike te insistirao na korektnom odnosu prema kolegama i strankama, o čemu je učio i nas mlađe odvjetnike na čemu mu iskrena hvala.

Njegov odlazak velik je gubitak za obitelj, rodbinu, prijatelje, kolegice i kolege i sve one ljude koji su ga poznavali i cijenili kao čovjeka i odvjetnika.

Draga gospođo Gordana, te Ida i Božice, molim vas da primite izraze sućuti svih odvjetnika našega Zbora i moje osobno.

Neka mu bude laka zemlja, počivao u miru!

*(Govor Emila Šeparovića, odvjetnika u Splitu,
na posljednjem ispraćaju odvjetnika u miru Šime Kovačevića 22. listopada 2018. godine)*

Ivica Radas (1964. – 2018.)

Poštovana obitelji Radas, dragi prijatelji, kolegice i kolege, danas smo se ovdje okupili kako bismo se oprostili od našeg prijatelja, kolege, odvjetnika Ivica Radasa i ispratili ga na posljednji počinak. Imam tužnu, ali iznimno časnu dužnost da se od njega oprostim u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbora Zadarske županije.

Sve što je Ivica Radas radio u životu, radio je na savjestan, častan i pedantan način. Tako je Ivica postupao u svom privatnom životu, ali na isti način postupao je prilikom obavljanja odvjetničkog poziva. Ovdje namjerno kažem odvjetničkoga poziva a ne dužnosti, jer je svoj posao i doživljavao kao poziv. I nakon što je teško obolio, Ivica je odvjetnički poziv obavljao časno i činio je sve što je u njegovoj moći, da ga obavlja najbolje što je mogao.

Ivica Radas bio je posve predan svojoj obitelji, supruzi Melaniji i kćerki Franki. Svojim sudjelovanjem i radom bio je predan i Gradskoj glazbi Grada Biograda na Moru koja ga danas prati na njegov posljednji počinak.

Imao sam osobitu čast da sam se mogao zvati prijateljem Ivica Radasa. On je bio jedan od onih na koje možete uvijek računati i koji su uvijek spremni pomoći. Njegov iznenadan odlazak velik je gubitak za obitelj kojoj je bi potpuno posvećen, ali i za sve one koji su ga poznavali. Međutim, kao vjernici znamo da smrt nije kraj, već početak života u Bogu. U toj vjeri i nadi danas ispraćamo dragoga prijatelja, kolegu Ivicu Radasa, u život vječni, i ne govorimo mu zbogom, već doviđenja. Dozvolite mi da u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbora Zadarske županije, te u svoje osobno ime, izrazim iskrenu sućut supruzi Melaniji, kćeri Franki, kao i svoj rodbini i prijateljima koji tuguju zbog njegove prerane smrti.

Dragi Ivice, neka ti je laka hrvatska zemlja. Počivao u miru Božjem.

(Govor Marina Birkića, odvjetnika u Zadru, na posljednjem ispraćaju odvjetnika Ivica Radasa u Biogradu na Moru 14. studenoga 2018. godine)

